

**Eindrapport Buurtbeheer en
Criminaliteitspreventie in
Dordrecht 1990 - 1993**

Amsterdam, maart 1994

Van Dijk, Van Someren en Partners BV
J.E. Bruinink
M. van der Gugten
P.F. van Someren

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond en doelstelling van het experiment	1
1.2	Probleemstelling en evaluatievragen	2
1.3	Opzet en uitvoering van de evaluatie	2
1.4	Leeswijzer	3
2	Buurtbeheer en criminaliteitspreventie	4
2.1	Stedelijke organisatie en implementatie	4
2.2	Buurtbeheer en criminaliteitspreventie	4
2.3	Buurtserviceteams	5
2.4	Aanpak stelselmatige daders	6
2.5	Ontwikkeling criminaliteit in Dordrecht	7
2.6	Een blik op de toekomst	8
3	Bleijendoek	10
3.1	Inleiding	10
3.2	Buurtorganisatie	10
3.3	Criminaliteitspreventieve maatregelen	13
3.4	Ontwikkeling criminaliteit in de buurt	14
3.5	Conclusies	15
4	Staat-West	16
4.1	Inleiding	16
4.2	Buurtorganisatie	16
4.3	Criminaliteitspreventieve maatregelen	18
4.4	Ontwikkeling criminaliteit in de buurt	19
4.5	Conclusies	20
5	Oud-Krispijn	21
5.1	Inleiding	21
5.2	Buurtorganisatie	21
5.3	Criminaliteitspreventieve maatregelen	23
5.4	Ontwikkeling criminaliteit in de buurt	24
5.5	Conclusies	25
6	Conclusies en aanbevelingen	26
6.1	Inleiding	26
6.2	Beoordeling van het Dordtse buurtbeheermodel	26
6.3	Betrokkenheid van buurtbewoners	26
6.4	Criminaliteitspreventie via buurtbeheer	27
6.5	Resultaten	27
6.6	Eindconclusie	29
6.7	Aanbevelingen	30
Bijlagen:		
1	Plattegrond	32
2	Financieel overzicht	33
3	Publicatie-overzicht	34

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en doelstelling van het experiment

Het experiment 'buurtbeheer en criminaliteitspreventie' is in Dordrecht niet zomaar uit de lucht komen vallen. Al in 1988 werd door de Dienst Stadsontwikkeling een concept-nota Buurtbeheer uitgebracht, die met name gericht was op fysieke beheer-aspecten. Als gevolg van discussies in de gemeenteraad, het ACO en op uitvoerend niveau, is buurtbeheer vervolgens verbreed tot een integrale buurtaanpak. De definitieve nota Buurtbeheer werd op 6 maart 1989 door de gemeenteraad vastgesteld. Op 1 april 1990 is buurtbeheer voor een periode van drie jaar van start gegaan in drie buurten, te weten Bleijendoek, Staart-West en Oud-Krispijn. Inmiddels heeft buurtbeheer in deze gebieden¹ een structurele basis gekregen. Daarentegen is door het gemeentebestuur besloten om deze buurtbeheeraanpak niet verder uit te breiden naar de rest van de stad. Voor de overige wijken wordt momenteel een vorm van 'wijkgericht werken' ontwikkeld.

Vanaf het prille begin van buurtbeheer zijn de korpsleiding van de politie en de stuurgroep Bestrijding Veel Voorkomende Criminaliteit nauw betrokken geweest bij dit proces². Hierbij heeft de relatie tussen buurtbeheer en criminaliteitspreventie steeds centraal gestaan. Als voorloper op dit terrein heeft Dordrecht tevens een niet onbelangrijke, inhoudelijke bijdrage geleverd aan de verdere ontwikkeling van het rijksbeleid met betrekking tot buurtbeheer en criminaliteitspreventie. Op basis van een uitgewerkt plan van aanpak voor drie buurtbeheerbuurten heeft de gemeente Dordrecht³ vervolgens een driejarige subsidie gekregen van het ministerie van Justitie (Directie Criminaliteitspreventie). Deze subsidie was met name bedoeld voor het uitvoeren van buurtbeheeractiviteiten, die specifiek gericht zijn op het bestrijden van criminaliteit, sociale onveiligheid en overlast. Eén van de subsidievoorwaarden betrof het uitvoeren van een evaluatie-onderzoek, waarvan het voorliggende rapport het sluitstuk vormt.

Net als elders in het land, circuleren ook in Dordrecht verschillende uitgebreide beschrijvingen van de doelstelling van buurtbeheer. In de buurtbeheerpraktijk wordt het doel kortweg aangeduid als 'het handhaven of scheppen van prettig leefbare buurten'. Zowel door professionele werkers als bewoners wordt hierbij een belangrijke plaats toegekend aan het vergroten van de objectieve en subjectieve veiligheid. De doelstelling van het experiment wordt dan ook beschreven als 'bestrijding en preventie van criminaliteit, onveiligheid en overlast in de drie buurtbeheerwijken'.

1 Later is buurtbeheer ook in Wielwijk van start gegaan; dit gebied valt echter buiten het bestek van deze evaluatie.

2 Zie 'Buurtbeheer: van beschouwing naar actie', Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV, Amsterdam, oktober 1989.

3 In het kader van de meerjarige subsidieregeling 'criminaliteitspreventie via buurtbeheer' hebben 12 gemeenten voor in totaal 18 buurten/wijken een rijkssubsidie ontvangen.

1.2 Probleemstelling en evaluatievragen

Bij de start van het experiment 'buurtbeheer en criminaliteitspreventie' is een uitgebreid evaluatieplan gemaakt, dat als bijlage is toegevoegd aan de subsidie-aanvraag. De probleemstelling is als volgt omschreven:

"In hoeverre is buurtbeheer een effectieve methodiek om criminaliteit, overlast en gevoelens van onveiligheid terug te dringen in een drietal buurten, die gekenmerkt worden door een meervoudige achterstandsproblematiek?"

Deze probleemstelling is uitgewerkt in een aantal evaluatievragen, die met name op de proceskant betreffen:

- Hoe (en hoe goed) is criminaliteitspreventie ingebed in het totale buurtbeheerbeleid?
- Hoe verloopt de implementatie en uitvoering van criminaliteitspreventieve maatregelen? Welke factoren werken belemmerend cq. bevorderend?
- Welke relatie is er tussen deze factoren en de buurtbeheeraanpak?
- In hoeverre worden de problemen met de implementatie van criminaliteitspreventie in probleembuurten verminderd door de buurtbeheeraanpak?
- Welke voorwaarden moeten vervuld zijn, wil criminaliteitspreventie succesvol geïmplementeerd worden in dit type buurten?

1.3 Opzet en uitvoering van de evaluatie

In het evaluatieplan is onderscheid gemaakt tussen de uitvoering van een meelopende procesevaluatie en de verzameling van kwantitatieve gegevens over de drie buurtbeheerwijken.

De procesevaluatie is verzorgd door Van Dijk, Van Soomeren en Partners (DSP). In dit kader zijn in de periode 1990-1993 regelmatig vergaderingen bezocht, jaarlijkse interviews gehouden met de buurtcoördinatoren en enquêtes uitgezet onder deelnemers van de buurtbeheergroepen in de drie wijken. Tevens is gebruik gemaakt van het beschikbare schriftelijk materiaal, zoals de jaarlijkse buurtbeheerplannen, relevante notities en notulen van het stedelijke buurtbeheeroverleg (BBC) en de stuurgroep Bestrijding Veel Voorkomende Criminaliteit. Eind 1991 is hierover een tussentijdse rapportage⁴ verschenen. Naast het voorliggende eindrapport zijn nog twee afzonderlijke rapportages verschenen over de inzoomstudies naar de opzet en resultaten van de Buurtserviceteams⁵ en de Aanpak Stelselmatige Daders⁶ in Dordrecht. Gedurende het project is door Van Dijk, Van Soomeren en Partners op verzoek ondersteuning geboden bij de uitwerking van de aanpak via schriftelijke notities, mondeling advies en presentaties tijdens diverse conferenties in Dordrecht (o.a. de confrontatiedag buurtbeheer op 30 november 1992 en de miniconferentie wijkveiligheid op 28 januari 1994). Ter afsluiting van het evaluatietraject en ter voorbereiding van de bovengenoemde miniconferentie is bovendien nog een tiental gesprekken gevoerd met bestuurders (burgemeester, wethouders buurtbeheer en sociale vernieuwing), ambtelijke top (diensten Welzijn,

4 Zie: 'Buurtbeheer en criminaliteitspreventie in Dordrecht 1e fase', Van Dijk, van Soomeren en Partners BV, Amsterdam, december 1991.

5 Zie: 'Buurtserviceteams in Dordrecht: Twee vliegen in één klap!', Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV, Amsterdam, januari 1994.

6 Zie: 'Aanpak Stelselmatige Daders in Dordrecht: Een stok achter de deur!', Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV, Amsterdam, januari 1994.

Openbare Voorzieningen, Stadsontwikkeling en Bestuursdienst), Gemeentelijk Woningbedrijf, Politie en Openbaar Ministerie.

De kwantitatieve gegevens over de drie buurtbeheerwijken zijn door het Sociaal Geografisch Bureau van de gemeente Dordrecht (SGB) op een rijtje gezet. Deze gegevens zijn voor de jaren 1989, 1990, 1991 en 1992 weergegeven in de jaarlijkse rapportages 'Profiel van de buurten'. Met uitzondering van het jaar 1990 zijn in deze rapportages per buurt ook de aangiftecijfers voor een groot aantal delicten opgenomen⁷. Ten behoeve van deze eindevaluatie zijn de aangiftecijfers over het jaar 1993 door het SGB alvast op een rijtje gezet. Hoewel dergelijke criminaliteitscijfers met de nodige voorzichtigheid moeten worden gehanteerd, verschaffen ze wel een beeld van de ontwikkeling van de criminaliteit in de drie buurten. Ze bieden echter geen inzicht in de ontwikkeling van de overlast en onveiligheidsgevoelens onder de buurtbewoners. Tegen deze achtergrond is bij de start van het project door de onderzoekers (SGB/DSP) voorgesteld om een bredere voor- en nameting onder de buurtbewoners te laten plaatsvinden. Vanwege pragmatische en budgettaire redenen is dit voorstel destijds niet opgevolgd.

1.4 Leeswijzer

Na dit eerste inleidende hoofdstuk, wordt in hoofdstuk 2 een beeld gegeven van de stedelijke ontwikkelingen rondom het experiment 'buurtbeheer en criminaliteitspreventie'. Hierbij wordt kort ingegaan op de implementatie van buurtbeheer in Dordrecht, de relatie tussen buurtbeheer en criminaliteitspreventie en de visie hierop van vertegenwoordigers van het gemeentebestuur, de betrokken diensten, de politie en het Openbaar Ministerie.

Evenals in de tussenrapportage is in dit eindrapport een belangrijke plaats ingeruimd voor de evaluatie van de buurtbeheeraanpak in Bleijendoek (hoofdstuk 3), Staart-West (hoofdstuk 4) en Oud-Krispijn (hoofdstuk 5). In deze hoofdstukken wordt per buurt ingegaan op de organisatorische aspecten van de aanpak, de criminaliteitspreventieve maatregelen, de ontwikkeling van de criminaliteit in de buurt en de belangrijkste conclusies. Om de gang van zaken in de drie Dordtse wijken uiteindelijk te kunnen vergelijken met de buurtbeheeraanpak in andere experimentgemeenten, is dezelfde indeling aangehouden als in de landelijke rapportage over de projecten criminaliteitspreventie via buurtbeheer⁸.

In het laatste hoofdstuk worden de algemene conclusies uit het evaluatie-onderzoek en enkele aanbevelingen gepresenteerd.

7 Door een verandering van het geautomatiseerde registratiesysteem bij de politie zijn over 1990 geen criminaliteitsgegevens opgenomen in deel 2 van 'Profiel van de buurten'.

8 Het landelijke eindrapport zal naar verwachting in het najaar van 1994 verschijnen.

2 Buurtbeheer en criminaliteitspreventie

2.1 Stedelijke organisatie en implementatie van buurtbeheer

In Dordrecht is buurtbeheer als een lichte organisatiestructuur opgezet. De formatie bestaat uit een stedelijk coördinator buurtbeheer en drie buurtcoördinatoren, die allemaal ondersteund worden door een parttime administratief medewerker. Bij de start van buurtbeheer in 1990 was de stedelijk coördinator tijdelijk aangesteld bij het Gemeentelijk Woningbedrijf en waren de buurtcoördinatoren gedetacheerd vanuit achtereenvolgens de dienst Stadsontwikkeling (voor Bleijenhoek), het Gemeentelijk Woningbedrijf (voor Oud-Krispijn) en de politie (voor Staart-West). Inmiddels zijn de buurtbeheermedewerkers tijdelijk ondergebracht bij de Bestuursdienst, in afwachting van de definitieve aanstelling bij de dienst Stadsontwikkeling.

De ontwikkeling van buurtbeheer op stedelijk niveau is niet zonder slag of stoot verlopen. Vooral in de begintijd liep men regelmatig aan tegen een gebrek aan draagvlak en medewerking vanuit de gemeentelijke diensten. Dit is ook niet verwonderlijk, aangezien buurtbeheer een nieuwe manier van werken op buurt-niveau voorstaat, die haaks staat op het sectorale dienstenmodel. In de loop van de tijd heeft buurtbeheer haar bestaansrecht echter bewezen en is het draagvlak binnen de diensten geleidelijk vergroot. De duidelijke politieke stellingname voor buurtbeheer heeft hier een belangrijke bijdrage aan geleverd. Op 24 maart 1993 heeft de gemeenteraad ingestemd met het ontwikkelingsperspectief voor buurtbeheer, waarbij onder meer besloten is om de schaal en omvang van de buurtbeheergebieden te vergroten. Vanaf begin 1993 wordt buurtbeheer uitgevoerd in de volgende gebieden: Noordflank (o.a. Bleijenhoek), Staart (o.a. Staart-West), Oud-Krispijn-zuid (o.a. Krispijnse Driehoek) en Wielwijk⁹.

Het voorstel van de stedelijk coördinator buurtbeheer om naast de vier intensieve buurtbeheergebieden in de rest van de stad een vorm van extensief buurtbeheer in te voeren is door het gemeentebestuur niet overgenomen. Er is besloten dat door de gemeentelijke diensten voor de overige gebieden een vorm van 'wijkgericht werken' moet worden ontwikkeld. In het kader van een bestuursopdracht zijn inmiddels voor twee proefgebieden (Sterrenburg en Oud-Krispijn) wijkschetsen ontwikkeld. In de loop van 1994 zal duidelijk moeten worden op welke wijze de afstemming tussen gemeentelijke diensten op wijkniveau vorm gaat krijgen.

2.2 Buurtbeheer en criminaliteitspreventie

De stuurgroep Bestrijding Veel Voorkomende Criminaliteit (in de persoon van de coördinator Bestuurlijke Preventie) is opgetreden als budgetbeheerder¹⁰ voor de besteding van de rijksbijdrage 'buurtbeheer en criminaliteitspreventie'. In de praktijk betekent dit dat onderdelen van de jaarlijkse buurtbeheerplannen, die gericht waren op bestrijding of preventie van criminaliteit, overlast en onveiligheid, ter subsidiëring aan de stuurgroep zijn voorgelegd. Om de afstemming tussen buurtbeheer en criminaliteitspreventie te versterken, heeft de stedelijk coördinator

9 In het kader van de evaluatie 'buurtbeheer en criminaliteitspreventie' blijven de oude buurtbeheergebieden Bleijenhoek, Staart-West en Krispijnse Driehoek centraal staan.

10 Zie bijlage 2 voor een financieel overzicht.

buurtbeheer deelgenomen aan de vergaderingen van de stuurgroep. Bovendien hebben de coördinator bestuurlijke criminaliteitspreventie en de coördinator buurtbeheer in de afgelopen drie jaar intensief samengewerkt. Uit de interviews met zowel de buurtcoördinatoren als de leden van de stuurgroep is naar voren gekomen dat de aanpak van criminaliteit in het bredere kader van integraal buurtbeheer positief wordt beoordeeld. In dit opzicht kan geconcludeerd worden dat de inbedding van het experiment zowel binnen buurtbeheer als binnen criminaliteitspreventie uitstekend is geweest.

Opvallend is dat het experiment 'buurtbeheer en criminaliteitspreventie' niet beperkt is gebleven tot de opzet van buurtgerichte maatregelen en projecten, maar ook invloed heeft gehad op de stedelijke aanpak van criminaliteit. In de praktijk is gebleken, dat niet alle in de buurt gesignaleerde problemen, ook op buurtniveau kunnen worden aangepakt. Zo is bijvoorbeeld de opzet van de buurtserviceteams, de stedelijke aanpak van stelselmatige daders en de repressieve aanpak van de drugsoverlast op stedelijk niveau ter hand genomen. Het experiment 'buurtbeheer en criminaliteitspreventie' beoogt niet dat alle oplossingen nu ineens in de wijk gevonden moeten worden, maar gaat uit van een constructieve samenhang tussen een wijkgerichte en een stedelijke aanpak. Juist in die samenhang ligt de kracht van het experiment. Ook in dit opzicht kunnen de ervaringen in Dordrecht als een succes beschouwd worden. Dit betekent uiteraard niet dat ook alle afzonderlijke (stedelijke) projecten positief zijn verlopen. Minder geslaagde voorbeelden zijn bijvoorbeeld de pogingen om de drugsoverlast in de buurt bespreekbaar te maken en de acceptatie te vergroten, als ook het initiatief om de jeugdhulpverlening meer gecoördineerd te laten plaatsvinden. Het uitgangspunt is echter voortdurend geweest, dat problemen op het juiste niveau aangepakt moeten worden en dat er hierbij een goede samenwerking tussen de betrokken organisaties moet bestaan.

In de volgende paragrafen wordt kort stilgestaan bij de ontwikkeling van de buurtserviceteams (zie 2.3) en de aanpak stelselmatige daders (zie 2.4) in Dordrecht. Deze projecten zijn voor een belangrijk deel gefinancierd vanuit de rijksbijdrage 'criminaliteitspreventie via buurtbeheer'.

2.3 Buurtserviceteams¹¹

In oktober 1989 duikt in Dordrecht de eerste gedachte op over de vorming van buurtserviceteams. Na de concrete start van de buurtbeheerprojecten wordt deze gedachte nader uitgewerkt. Over de doelstelling bestaat een brede consensus: de teams moeten geformeerd worden uit kansarme, langdurig werkloze buurtbewoners, een duidelijke servicetaak naar de buurt(-bewoners) hebben en voor de teamleden uitzicht bieden op loonvormend werk. Daarnaast wordt aangegeven, dat het vanuit het oogpunt van criminaliteitspreventie wenselijk is, dat personen uit dader- en risicogroepen deel kunnen uitmaken van de teams. Al snel wordt echter duidelijk, dat het niet haalbaar is om teams met fulltime medewerkers (banenpool/JWG) vanuit de buurt aan te sturen. Besloten wordt om de buurtserviceteams aan te haken bij de initiatieven van de DordtMij, een in april 1991 opgerichte bedrijfsontwikkelingsmaatschappij. In september 1991 gaat een buurtserviceteam van start in Oud-Krispijn en enkele weken daarna een tweede team in Staart-West. Een half

11 Voor meer informatie over de evaluatie van de buurtserviceteams wordt verwezen naar de afzonderlijke rapportage 'Buurtserviceteams in Dordrecht: twee vliegen in één klap!', Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV, Amsterdam, januari 1994.

jaar later volgt het derde team in Wielwijk. Reeds in een vroeg stadium is afgezien van een buurtserviceteam in Bleijendoek, omdat daar onvoldoende werk gegarandeerd kon worden om het team aan de slag te houden.

Uit evaluatie van de buurtserviceteams blijkt dat men over het algemeen tevreden is over de teams en dat de vooraf gestelde doelstellingen bereikt zijn. De teams:

- hebben een duidelijke bijdrage geleverd aan een beter beheer en onderhoud van de woonomgeving;
- zijn bemind door de vooraf beoogde doelgroep, te weten langdurig werkloze buurtbewoners, gedeeltelijk met een justitieel verleden¹²;
- hebben geleid tot concrete doorstroming van teamleden naar loonvormend werk¹³.

Deze conclusies betekenen echter niet dat de opzet en instandhouding van de buurtserviceteams van een leien dakje is gegaan. Gedurende de rit is men onder meer tegen de volgende knelpunten aangelopen:

- de werving en selectie van geschikte banenpoolers voor de teams is in eerste instantie moeizaam verlopen en heeft veel tijd in beslag genomen;
- de toewijzing van een teamleider door vooral de Dienst Openbare Voorzieningen en de Dienst Stadsreiniging heeft veel voeten in de aarde gehad;
- het oorspronkelijke plan van de DordtMij om tien teams te vormen bleek om verschillende redenen te ambitieus en in de praktijk niet haalbaar;
- de teamleiders waren onvoldoende voorbereid en in staat om te werken met medewerkers die op sociaal en disciplinair vlak veel begeleiding nodig hebben;
- de sanctiemogelijkheden voor teamleden die moedwillig slecht functioneren zijn beperkt;
- de wijze van maandelijkse salarisbetaling sluit niet goed aan bij het bestedingspatroon van de teamleden;
- de vraag naar laaggeschoolde arbeid is te beperkt om alle teamleden een behoorlijk perspectief op doorstroming naar loonvormend werk te kunnen bieden.

Voor een aantal knelpunten is gaandeweg een praktische oplossing gevonden, zoals voor de wijze van werving en selectie van de teamleden en de beschikbaarheid van teamleiders. Andere knelpunten zijn veel lastiger te beïnvloeden en hangen bijvoorbeeld samen met de conjuncturele situatie en de landelijk vastgestelde normen voor de banenpoolregeling. Desondanks is het in Dordrecht gelukt om de buurtserviceteams redelijk succesvol van de grond te krijgen en hiermee inderdaad twee vliegen in één klap te slaan.

2.4 Aanpak stelselmatige daders¹⁴

Een dadergerichte aanpak vormt een belangrijk bestanddeel van de preventie en bestrijding van criminaliteit in de drie buurtbeheerwijken. In de praktijk blijkt een

12 Van de teamleden waarvan de justitiële antecedenten konden worden achterhaald, blijkt 62% over een strafblad te beschikken. Hiervan heeft 69% in het verleden het vonnis van een (voorwaardelijke of onvoorwaardelijke) gevangenisstraf tegen zich horen uitspreken.

13 Van alle teamleden is uiteindelijk 14% doorgestroomd naar loonvormend werk. Opvallend is dat betrokkenen in Dordrecht dit percentage als laag beoordelen, terwijl dit in vergelijking met het landelijke doorstromingspercentage voor banenpoolers (2%) aanzienlijk genoemd mag worden.

14 Voor meer informatie over de evaluatie van de aanpak stelselmatige daders wordt verwezen naar de afzonderlijke rapportage 'Aanpak stelselmatige daders in Dordrecht: een stok achter de deur!', Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV, Amsterdam, januari 1994.

relatief kleine groep daders verantwoordelijk te zijn voor een groot aantal delicten. In Dordrecht zijn naar schatting 75 daders verantwoordelijk voor circa 10 tot 15 % van alle inbraken, diefstallen uit auto's en geweldplegingen. In de subsidie-aanvraag 'buurtbeheer en criminaliteitspreventie' is door de gemeente Dordrecht al aangegeven, dat gezorgd zal worden voor een repressieve aansluiting op de buurt-beheeractiviteiten. Eind 1990 worden de eerste stappen gezet in de richting van een dadergerichte aanpak, te weten het leerstraftproject in Staart-West en een project voor Marokkaanse jongeren door de stichting Reclassering. Medio 1991 is de stuurgroep Bestrijding Veel Voorkomende Criminaliteit accoord gegaan met een voorstel van de Officier van Justitie en heeft de werkgroep 'stelselmatige daders' in het leven geroepen¹⁵.

Deze werkgroep heeft gaandeweg een systematische en werkbare aanpak ontwikkeld voor de stelselmatige daders. Het betreft personen die gedurende een jaar voor 6 of meer feiten met de politie in aanraking zijn geweest. Wanneer het hierbij gaat om delicten in de categorie 'lokaal ernstige vormen van criminaliteit', zoals inbraak, geweld/bedreiging en heling, kunnen deze personen in aanmerking komen voor een intensieve begeleidingsaanpak. Na een intakegesprek met de dader en een advies van de reclassering, neemt de officier van Justitie hierover een beslissing. Indien deze beslissing positief uitvalt, kan dit leiden tot schorsing van de voorlopige hechtenis of het ophouden van de strafaandoening. Vervolgens wordt door reclassering samen met de dader een plan gemaakt om zijn leven te beteren. Wanneer de dader weigert mee te werken of de gemaakte afspraken niet nakomt, wordt direct tot strafvervolgning overgegaan. De dader wordt zodoende voortdurend geconfronteerd met een stok achter de deur.

Eind 1993 staan ongeveer 80 stelselmatige daders op de zogenaamde TOP-lijst, waarvan er 15 deelnemen aan de intensieve begeleidingsaanpak. De overige personen zijn in afwachting van hun straf, zitten in de gevangenis of hebben hun straf reeds uitgezeten. Van de 15 deelnemers aan de intensieve begeleidingsaanpak hebben er 11 sindsdien geen strafbare feiten meer gepleegd (bijna 75%). Het traject is inmiddels bij één deelnemer succesvol afgerond en bij één deelnemer voortijdig beëindigd omdat hij strafbare feiten bleef plegen. Naar schatting van de werkgroep heeft de aanpak stelselmatige daders nu reeds enkele honderden vermogens- en geweldsdelicten voorkomen. Op basis van de huidige informatie kan geconcludeerd worden dat de stelselmatige daderaanpak in Dordrecht succesvol is. Wel dient er een oplossing gevonden te worden voor enkele knelpunten, zoals de beperkte capaciteit bij de reclassering, het tekort aan beschikbare cellen (stok achter de deur!) en de gebrekkige informatie over invrijheidsstelling van (potentiële) deelnemers aan de intensieve begeleidingsaanpak.

2.5 Ontwikkeling criminaliteit in Dordrecht

De ontwikkeling van de criminaliteit in de drie buurtbeheergebieden en over de gehele stad in de periode 1989-1992 is weergegeven in het SGB-rapport 'Profiel van de buurten, deel 4'. Deze cijfers zijn gebaseerd op de aangiftecijfers bij de politie. De aangiftecijfers over 1993 door het SGB onlangs alvast op een rijtje gezet. In tabel 1 zijn de cijfers voor de gehele stad weergegeven.

15 De term 'stelselmatige dader' wordt voor het eerst officieel gebruikt in 'Strafrecht met beleid', het beleidsplan van het Openbaar Ministerie voor de periode 1990-1995.

Tabel 1: Aantal bij de politie geregistreerde delicten in Dordrecht in de jaren 1989, 1991, 1992 en 1993 (absoluut) en de stijging/daling over de periode 1989-1993 (absoluut en procentueel)

Delict	1989	1991	1992	1993	periode 89-93	
					abs	%
fietsdiefstal	2361	2094	1993	1577	-784	-33,2%
diefstal brom-/snorfiets	322	539	529	454	+132	+41,0%
autodiefstal	260	434	399	420	+160	+61,5%
diefstal uit/vanaf auto	2169	2474	2396	2480	+311	+14,3%
woninginbraak	1686	1539	1754	1139	-547	-32,4%
diefstal portemonnaie	78	179	292	431	+353	+453%
overige diefstallen	2809	2814	2126	2318	-491	-17,5%
doorrijden na aanrijding	525	482	614	686	+161	+30,7%
vernielingen	1343	990	983	1456	+113	+8,4%
mishandeling/geweldsgebruik	348	201	378	498	+150	+43,1%
bedreiging	100	67	128	289	+189	+189%
overige delicten	717	1266	1019	428	-289	-40,3%
Totaal	12718	13079	12611	12176	-542	-4,3%

Uit tabel 1 komt naar voren, dat het totale aantal geregistreerde delicten in het jaar 1993 in Dordrecht ruim 4% lager is geweest dan in het jaar 1989. Opvallend is de stijging van het aantal aangiften bij de politie in 1991, waarna in 1992 en 1993 een lichte daling heeft ingezet. Over 1990 ontbreken de aangiftecijfers door een wijziging in de registratiewijze bij de politie. Wanneer gekeken wordt naar de ontwikkeling van specifieke delicten in de periode 1989-1993 kan geconstateerd worden dat fietsdiefstal (-33%), woninginbraak (-32%) en overige diefstallen (-18%) zijn afgenomen. Daarentegen zijn met name de aangiften van diefstal portemonnaie, bedreiging, autodiefstal en mishandeling/geweldsgebruik in het laatste jaar fors toegenomen¹⁶.

2.4 Een blik op de toekomst

Uit de interviews in het kader van de procesevaluatie 'buurtbeheer en criminaliteitspreventie' komt unaniem naar voren dat buurtbeheer in Dordrecht een succes is geworden. Vooral de gemeentelijke diensten waren bij de start van buurtbeheer nog helemaal niet overtuigd van de noodzaak en effectiviteit van een integrale, gebiedsgerichte aanpak. Geleidelijk is men echter gaan inzien dat het niet voldoende is om de samenhang tussen de sectoraal georganiseerde diensten alleen op het stadshuis (via het ACO) te laten plaatsvinden. Om optimaal in te kunnen spelen op de specifieke situatie van de wijken en de wijkbewoners, dient er ook op wijkniveau afstemming en samenwerking tussen de diensten te worden gerealiseerd. Het gemeentebestuur heeft buurtbeheer vooral aangegrepen om de relatie met de bewoners op wijkniveau te versterken en concrete problemen integraal aan te pakken.

16 De criminaliteitsgegevens voor de drie buurtbeheergebieden zijn weergegeven in de paragrafen 3.4 (Bleijendoek), 4.4 (Staart-West) en 5.4 (Oud-Krispijn).

Alle geïnterviewden zijn het er over eens dat het vergroten van de veiligheid prioriteit verdient. Het ligt voor de hand dat daarbij het eerst naar de politie wordt gekeken of zoals de burgemeester het verwoordt: 'Meer blauw op straat'. Dat de gemeentelijke diensten ook een belangrijke rol spelen bij het verminderen van de oorzaken of de gelegenheid tot het plegen van criminaliteit wordt weliswaar onderkend, maar tegelijkertijd wordt aangegeven dat dit geen 'kerntaak van de diensten' is. In de interviews is door diverse gesprekpartners aangegeven, dat de bezuinigingen van de afgelopen tien jaar ertoe geleid hebben dat de diensten zich steeds meer gericht zijn op het efficiënt uitvoeren van hun primaire taken. De dwarsverbanden tussen diensten zijn grotendeels verdwenen, hetgeen ten koste is gegaan van de kwaliteit van het totale 'hekwerk'. Met de wijkgerichte, probleemoplossende manier van werken is buurtbeheer in het gat gesprongen dat door de sectoraal georganiseerde diensten geleidelijk is ontstaan.

Inmiddels heeft het gemeentebestuur besloten om buurtbeheer in de vier huidige gebieden te continueren, maar dit model niet uit te breiden naar de rest van de stad. Wel is afgesproken dat door de diensten een vorm van wijkgericht werken wordt ontwikkeld. In dit kader worden door verschillende diensten wijkmedewerkers aangewezen, zoals de gebiedscoördinatoren (DSO), de wijkopzichters (DOV), de gebiedsgebonden politiefunctionarissen (politie). Naar aanleiding van het brede welzijnsonderzoek in Dordrecht is de dienst Welzijn zich ook aan het oriënteren op een wijkgericht welzijnsaanbod. Om de samenhang tussen de inzet van de verschillende diensten te bewerkstelligen, zijn er inmiddels voor twee proefgebieden wijkschetsen opgesteld. De toekomst zal leren of dit model evenals het buurtbeheermodel voldoende ruimte biedt voor een integrale, bottom-up aanpak vanuit de wijken. Om het veiligheidsaspect voldoende te waarborgen, heeft de stuurgroep Bestrijding Veel Voorkomende Criminaliteit inmiddels het initiatief genomen om wijkveiligheidsplannen te ontwikkelen. De voorkeur van de stuurgroep gaat daarbij uit naar het onderbrengen van deze wijkveiligheidsplannen in een 'buurtbeheerachtige aanpak' voor alle wijken van Dordrecht. Tijdens de onlangs gehouden miniconferentie over wijkveiligheid werd dit standpunt door de aanwezigen grotendeels onderschreven.

3 Bleijenhoek

3.1 Inleiding

Bleijenhoek is een typische binnenstadskuurt met circa 2400 inwoners. De buurt herbergt relatief veel alleenstaanden en éénundergezinnen en geldt als een door-gangsbuurt. Voor aanvang van buurtbeheer waren volgens betrokkenen de belangrijkste problemen (in afnemende volgorde) vervuiling, vandalisme, onevenwichtige bevolkingsopbouw naar etniciteit, hoge werkloosheid, criminaliteit en verkeers-overlast/-onveiligheid. Ter afronding van het evaluatie-traject heeft op 22 juli 1993 een afsluitend gesprek plaatsgevonden met de buurtcoördinator in Bleijenhoek en is een schriftelijke enquête gehouden onder de deelnemers aan het Bleijenhoekoverleg en andere betrokkenen bij buurtbeheer in deze wijk¹⁷.

3.2 Buurtorganisatie

Organisatiestructuur

Buurtbeheer in de Bleijenhoek is opgebouwd rond het Bleijenhoekoverleg. Aan dit overleg nemen vertegenwoordigers van gemeentelijke diensten, particuliere instanties en bewonerscommissies deel. Het overleg staat onder voorzitterschap van de buurtcoördinator en vindt één keer in de zes weken plaats. Naast het Bleijenhoekoverleg zijn er drie specifieke werkgroepen gevormd met betrekking tot wonen, woonomgeving en welzijn. De werkgroepen wonen en woonomgeving zijn begin 1992 samengevoegd.

Uit de tussenrapportage bleek, dat de organisatiestructuur door de betrokkenen gematigd positief tot positief werd beoordeeld. Als zwakke punten werden aangegeven de beperkte betrokkenheid van bewoners in het overleg en de werkgroepen, de onduidelijke rolverdeling van de participanten in het overleg, het teveel ineens willen doen en de tijdrovende procedures. Vastgesteld werd toen dat er sprake is van een groeiemodel en dat er langzamerhand een meer efficiëntere en effectievere organisatie zou ontstaan. In de afgelopen twee jaar is er ten aanzien van genoemde zwakke punten verbetering opgetreden. Zo is de rolverdeling duidelijker geworden en is het teveel ineens willen doen door het gereedkomen van maatregelen min of meer vanzelf opgelost. Tijdrovende procedures zijn er nog steeds, met name bij grote maatregelen, maar daarentegen zijn de wat kleinere maatregelen vaak snel uitgevoerd. Onveranderd echter is de beperkte betrokkenheid van bewoners. In drie jaar tijd is het niet gelukt om (regelmatig) bewoners (uitgezonderd afgevaardigden bewonerscommissies) aan het Bleijenhoekoverleg te laten deelnemen. Ook de werkgroepen draaiden nagenoeg zonder deelname van bewoners.

De buurtcoördinator heeft een jaar geleden vraagtekens gezet bij het nut van beide werkgroepen. De werkgroep welzijn kent veel personele wisselingen en komt (mede daardoor) met weinig concrete activiteiten. De werkgroep wonen/woon-omgeving fungeert vooral als klachtenbalie. Het voorstel van de buurtcoördinator om beide werkgroepen op te heffen en meer thematische werkgroepen in te stellen stuitte echter op verzet van zowel instanties als bewoners. Niet weer nieuwe of andere overleggen, zo werd gesteld.

17 Van de in totaal 20 uitgezette vragenlijsten zijn er 5 geretourneerd (respons 25%).

Faciliteiten

De belangrijkste faciliteit voor buurtbeheer in de Bleijenhoek is natuurlijk het buurtbeheerkantoor aan de Nieuwkerkstraat¹⁸. De buurtcoördinator heeft daar haar werkplek, evenals de administratieve kracht. Daarnaast opereren de twee huismeesters vanuit het buurtbeheerkantoor en heeft de wijkagent er spreekuur. Het buurtbeheerkantoor wordt door de bewoners duidelijk gezien als het aanspreekpunt voor buurtbeheer. Gedurende de afgelopen drie jaar hebben bewoners van Bleijenhoek steeds meer hun weg gevonden naar het kantoor. De buurtcoördinator heeft nagenoeg altijd kunnen beschikken over voldoende secretariële/administratieve ondersteuning door een vast aangestelde secretaresse van de DSO. Voor financiële/boekhoudkundige ondersteuning kon de buurtcoördinator terecht bij de stedelijk coördinator buurtbeheer of de coördinator bestuurlijke criminaliteitspreventie.

Financiering

De gehele financiering gedurende de drie jaar buurtbeheer is nooit een echt helder plaatje geweest. In het eerste jaar zijn, door het niet uitvoeren van de maatregelen die gepland waren, de gereserveerde gelden overgeheveld naar volgende jaar. Halverwege het tweede jaar schenen alle potjes zo ongeveer op, maar achteraf bleek bijna altijd wel een financieringsbron te vinden. In het laatste jaar is de financiering niet op de proef gesteld doordat slechts weinig (geldverslindende) maatregelen zijn voorbereid of uitgevoerd. Al met al is er niet echt sprake geweest van een tekort aan financiële middelen. Wel zijn die middelen niet altijd op tijd beschikbaar geweest. De buurtcoördinator heeft jaarlijks kunnen beschikken over een buurtbudget van vijfduizend gulden. Dit budget is steeds besteed aan korte termijn maatregelen en was in de ogen van de buurtcoördinator toereikend.

Informatie en communicatie

Via de buurtkrant zijn bewoners op de hoogte gehouden van de activiteiten rondom buurtbeheer. Aan deze buurtkrant wordt ook door buurtbewoners meegewerkt. Bewoners speelden beheerproblemen veelal door aan de huismeesters, de wijkagent of de buurtcoördinator. Ook gebruikten de bewoners de werkgroep wonen/woon-omgeving steeds vaker voor het spuien van klachten. Langs deze weg konden de vertegenwoordigers van de betreffende dienst of instelling namelijk rechtstreeks aangesproken worden. Het Bleijenhoekoverleg is door de bewoners nauwelijks gebruikt voor informatie en communicatie.

De beherende instanties in Bleijenhoek zijn met name geïnformeerd over het reilen en zeilen van buurtbeheer via hun vertegenwoordiging in het Bleijenhoekoverleg. Naast de reguliere overleggen is er in de media ook de nodige aandacht besteed aan buurtbeheer. De teneur van de berichtgeving bij de start van buurtbeheer is vrijwel altijd positief geweest. Tenslotte fungeert de jaarlijks terugkerende buurtbeheerdag in Bleijenhoek als een belangrijk informatie- en communicatiepodium voor alle betrokkenen en belangstellenden. Deze dagen zijn telkens goed bezocht en succesvol verlopen.

Veranderingen door buurtbeheer

Wellicht de belangrijkste verandering die buurtbeheer teweeg heeft gebracht op organisatorisch vlak is de verbeterde samenwerking en afstemming tussen de verschillende diensten en instanties. Het Bleijenhoekoverleg heeft gezichten aan diensten en instellingen gegeven, waardoor makkelijker en efficiënter gecommuniceerd kan worden en een betere informatie en kennisoverdracht ontstaat. Ook voor bewo-

18 Met de gebiedsuitbreiding van Bleijenhoek tot Noordflank is de buurtwinkel verplaatst naar het Buurtcentrum De Schalck aan de Singel.

ners zijn de lijnen naar diensten en instellingen duidelijker en korter geworden. In feite heeft buurtbeheer geleid tot een vorm van wijkgericht werken bij (nagenoeg) alle betrokken partijen. Alleen de dienst Welzijn bleef lange tijd twijfels houden over een buurt of wijkgerichte aanpak. Zij zag juist meer in een stedelijke aanpak. Maar in het laatste half jaar valt ook bij deze dienst een omslag naar meer wijkgericht werken waar te nemen.

Belangen en houdingen

Deelname aan buurtbeheer zou onlogisch zijn als er geen eigen belang aan gekoppeld zou zijn. Zo is de gemeente gebaat bij een niet-verpauperde buurt, ziet de politie de criminaliteit graag dalen, willen de bewoners graag een leefbare buurt en streven de verhuurders naar weinig leegstand en mutaties. Omdat buurtbeheer op al deze terreinen in de Bleijendoek actief is, staan genoemde partijen positief tegenover buurtbeheer. Het na drie jaar buurtbeheer realiseren van de meeste doelen, heeft deze positieve houding nog eens versterkt. De verpaupering is tot staan gebracht, de criminaliteit neemt geleidelijk af en de buurt is er volgens de betrokkenen leefbaarder op geworden. Alleen in de leegstand en het aantal mutaties is (nog) geen wezenlijke verbetering opgetreden.

Belemmerende en bevorderende factoren

Buurtbeheer in de Bleijendoek heeft de wind niet altijd vol in de zeilen gehad. Een aantal factoren (niet altijd even specifiek voor Bleijendoek) heeft volgens de buurtcoördinator remmend gewerkt op de ontwikkeling van buurtbeheer:

- buurtbeheer blijft afhankelijk van de medewerking van de verschillende diensten en instellingen, zeker waar het een (reguliere) financiële bijdrage betreft. Relatief dure maatregelen bleken in het kader van buurtbeheer niet sneller te kunnen worden uitgevoerd dan voorheen het geval was. Bij bewoners leverde dat vaak de nodige frustraties op. Daarentegen blijken de meer goedkope maatregelen wel snel(ler) te zijn uitgevoerd;
- in het begin van buurtbeheer heerste er bij met name de diensten een zeker angst om de buurtbeheerbuurten 'voor te trekken'. Men was bang dat de overige buurten dat niet zouden pikken. Met name in de beginperiode van buurtbeheer keken de diensten enigszins de kat uit de boom. Deze angst is echter achteraf ongegrond gebleken;
- buurtbeheer is van start gegaan met hoge verwachtingen bij met name bewoners. Het feit dat deze verwachtingen niet altijd waargemaakt konden worden of de uitvoering van voorgestelde maatregelen op zich liet wachten, heeft bij bewoners geleid tot teleurstelling.

Naast genoemde remmende factoren is er ook een aantal factoren geweest dat buurtbeheer in de kaart heeft gespeeld:

- de altijd aanwezige politieke rugdekking;
- de samenwerking tussen de betrokken partijen;
- de positieve resultaten van de eerste maatregelen.

Omgeving

Tijdens de rit zijn er allerlei invloeden van buitenaf geweest, die hun effect hebben gehad op de ontwikkeling van buurtbeheer. Bezuinigingsoperaties bij diensten, reorganisaties, inkrumping van personeel hebben vanzelfsprekend in algemene zin doorgewerkt naar buurtbeheer. Daarnaast heeft er lange tijd onzekerheid bestaan over de toekomst van buurtbeheer na de experimentele periode. Hoewel na twee jaar vast stond dat buurtbeheer door zou gaan, bleef met name onduidelijkheid bestaan over de organisatorische inkadering van buurtbeheer in het gemeentelijke beleid. Voor de buurtcoördinator(en) betekende dit, dat de eerste helft van 1993

meer aandacht werd besteed aan de toekomst van buurtbeheer dan aan de dagelijkse gang van zaken. Tenslotte is er gedurende de gehele periode onduidelijkheid geweest over de functiewaardering en salariëring van de buurtcoördinator(en) na de experimentele periode. Dergelijke arbeidsomstandigheden getuigen niet van een optimaal personeelsbeleid.

Participatie bewoners

De participatie van bewoners in diverse overlegvormen is beperkt gebleven tot enkele actieve buurtbewoners en is sinds de start van buurtbeheer eerder minder dan meer geworden. Zowel in het Bleijenhoekoverleg als in de werkgroepen hebben nauwelijks buurtbewoners deelgenomen, afgezien van vertegenwoordigers van bewonerscommissies. In Bleijenhoek is duidelijk geen sprake (geweest) van een vergadercultuur. Daarentegen zijn buurtbewoners wel meer betrokken geraakt bij de implementatie en uitvoering van kleinschalige beheermaatregelen. Daarmee wordt temeer duidelijk, dat bewoners wel willen participeren, als het maar betrekking heeft op het eigen huis, de stoep of de straat. Buurtbeheeraangelegenheden die dit niveau overstijgen, blijken meer te zijn toevertrouwd aan een (zeer) kleine groep buurtbewoners.

Participatie instanties

De participatie van instanties in buurtbeheer in Bleijenhoek kan redelijk tot goed genoemd worden. De vertegenwoordigers van de betrokken instanties blijken voldoende tijd voor het buurtproject te hebben vrijgemaakt en kunnen redelijk autonoom opereren binnen de grenzen van hun eigen organisatie. Voor vergaderingen, overleggen en dergelijke is eveneens voldoende tijd gereserveerd. Verder is er in de afgelopen drie jaar met betrekking tot de afgevaardigden van instanties weinig verloop geweest. Dat buurtbeheer nu voldoende ingeburgerd is binnen de verschillende diensten en instanties, wordt door de buurtcoördinator echter betwijfeld. Het komt nog te vaak voor dat interne veranderingen of actuele gebeurtenissen door de diensten niet doorgegeven worden aan buurtbeheer. Ook lopen buurtbeheerzaken binnen de diensten nogal eens langs elkaar heen.

3.3 Criminaliteitspreventieve maatregelen

Het eerste plan van aanpak in 1990 voor de Bleijenhoek bevatte in totaal zo'n 40 maatregelen of activiteiten, waarvan ongeveer 15 met betrekking tot criminaliteitspreventie, onveiligheid(sgevoelens) en vervuiling. In 1993 zijn het nog 24 respectievelijk 9 maatregelen en activiteiten¹⁹. De ontwikkeling met betrekking tot de belangrijkste criminaliteitspreventieve maatregelen staat hieronder weergegeven.

- *Verlichtingsproject*: eerste maatregel die uitgevoerd is. Gele straatlampen zijn vervangen door witte lampen met een beter zicht. De maatregel is snel uitgevoerd om het vertrouwen van de buurtbewoners in buurtbeheer veilig te stellen.
- *Afsluiting binnenterreinen (o.a. B-5, 125 en Veststraat)*: een aantal binnenterreinen is afgesloten door middel van schuttingen. Aanleiding tot deze afsluiting was enerzijds de toenemende vervuiling op deze terreinen (door vreemden) en anderzijds de stijging van het aantal inbraken. Resultaat van de maatregelen is (volgens de bewoners) een vermindering in vervuiling en aantal inbraken, meer privacy en een beter aanzien van het complex.

19 Dit komt o.a. doordat maatregelen zijn samengevoegd of uitgevoerd en afgerond.

- *Preventieproject:* deze maatregel is enerzijds bedoeld om bewoners een aantal belangrijke preventietips te geven en anderzijds om de relatie tussen bewoners onderling, alsmede tussen de bewoners en de gemeente te verbeteren. In dit kader worden huisbezoeken afgelegd door de preventiecoördinator, een vertegenwoordiger van de woningbouw, een (turkse) opbouwwerker en de wijk-agent. Deze huiskamerbezoeken voorzien in een behoefte en verlopen goed. De bewoners doen hun voordeel met de preventietips (inclusief korting op inbraakwerende middelen) en kunnen (natuurlijk) hun klachten kwijt. Wellicht belangrijker is, dat de communicatie tussen met name de bewoners onderling (zichtbaar) beter is geworden. Zo blijken bewoners elkaar na zo'n huiskamerbezoek gevonden te hebben in bijvoorbeeld het collectief aanschaffen van bloembakken. Succes op kleine schaal, maar van grote waarde voor buurtbeheer.
- *Aanstelling huismeesters:* op verzoek van bewoners heeft stichting Volkswoningen Zwijndrecht/Dordrecht een huismeester aangesteld met een plek in het buurtbeheerkantoor. De huismeester wordt veelvuldig door de bewoners ingeschakeld en heeft volgens de buurtcoördinator een hoop ellende voorkomen of gesust. Het succes van de huismeester heeft er toe geleid, dat ook het woningbedrijf een huismeester heeft aangesteld en ondergebracht in het buurtbeheerkantoor.

3.4 Ontwikkeling criminaliteit in de buurt

In tabel 2 zijn de criminaliteitscijfers voor Bleijendoek gedurende de experimentele periode weergegeven.

Tabel 2: Aantal bij de politie geregistreerde delicten in Bleijendoek in 1989, 1991, 1992 en 1993, alsmede de stijging/daling over de periode 1989-1993 (absoluut en procentueel²⁰)

Delict	1989	1991	1992	1993	periode 89-93	
					abs	%
fietsdiefstal	115	72	77	64	-51	-44,3 %
diefstal brom-/snorfiets	18	13	16	17	-1	-5,5 %
autodiefstal	11	14	11	3	-8	-72,7 %
diefstal uit/vanaf auto	118	93	83	73	-45	-38,1 %
woninginbraak	132	60	57	38	-94	-71,2 %
diefstal portemonnaie	4	19	29	35	+31	+875 %
overige diefstallen	138	107	62	74	-64	-46,4 %
doorrijden na aanrijding	22	20	25	38	+16	+72,7 %
vernielingen	120	35	47	58	-62	-51,7 %
mishandeling/geweldsgebruik	37	20	25	24	-13	-35,1 %
bedreiging	7	2	9	9	+2	+28,6 %
overige delicten	54	45	29	15	-39	-72,2 %
Totaal	776	500	470	448	-328	-42,3%

20 Bij een klein aantal aangiften voor bepaalde delicten (vuistregel: minder dan 100) kunnen de bijbehorende percentages in positieve of negatieve zin een vertekend beeld opleveren.

Uit de tabel blijkt, dat het totaal aantal geregistreerde delicten in de periode 1989-1993 met 328 is afgenomen, wat neerkomt op een daling van ruim 42 %. Ter vergelijking: in Dordrecht is het aantal aangiften in dezelfde periode met 4 % gedaald. Wanneer de delicten afzonderlijk worden beschouwd, dan blijken diefstal portemonnaie, doorrijden na aanrijding en bedreiging in Bleijendoek toegenomen, terwijl alle andere delicten verminderd zijn. Met name de relatieve afname van woninginbraak, autodiefstal en vernielingen is opvallend te noemen.

Gegevens over *onveiligheidsgevoelens* ontbreken, omdat reeds bij aanvang van het buurtbeheerproject afgezien is van een bewonersenquête. De buurtcoördinator geeft wel aan, dat met name de bewoners die te maken hebben gehad met afsluiting van binnenterreinen bij hun woning, zich veiliger zijn gaan voelen in en rond het huis. Ook de afname van het aantal inbraken wordt hiermee in verband gebracht.

Met betrekking tot *vervuiling* is er gedurende drie jaar buurtbeheer weinig veranderd. Vervuiling en zwerfvuil stond bij aanvang al hoog op de problemenagenda, en wordt ook nu nog veelvuldig als bron van ergernis opgesomd. Het betreft voorname wettelijk vuil bij en rondom de vuilcontainers die in de buurt geplaatst zijn. Momenteel zijn er plannen om ook in Bleijendoek een buurtserviceteam in te zetten.

3.5 Conclusies

Ruim eenderde van de maatregelen uit het plan van aanpak voor Bleijendoek had en heeft (rechtstreeks) betrekking op criminaliteitspreventie. De implementatie en uitvoering van deze preventiemaatregelen is in vergelijking tot de overige maatregelen over het algemeen vlotter verlopen. Belangrijk daarbij is geweest dat de bestrijding van criminaliteit niet alleen bij de bewoners, maar ook bij de betrokken instanties een hoge prioriteit heeft. Met name het preventieproject heeft veel aandacht gekregen en kan als een succesvolle maatregel worden beschouwd. De inspanningen op preventiegebied hebben voor Bleijendoek duidelijk vruchten afgeworpen. Sinds 1989 is het aantal aangiften van (een twaalfstal) delicten met 42 % gedaald. Het aantal aangiften van woninginbraak is zelfs met 71 % gedaald. De meerwaarde van het onderbrengen van criminaliteitspreventie in buurtbeheer is in Bleijendoek vooral tot uiting gekomen in het benutten van het voor buurtbeheer opgebouwde netwerk tussen alle participanten. Hierdoor hebben diensten, instellingen en bewoners gezichten gekregen, waardoor zij voor elkaar gemakkelijker aanspreekbaar zijn geworden. Dit heeft vervolgens weer een positieve invloed gehad op de samenwerking tussen betrokkenen, zoals onder andere uit het preventieproject is gebleken.

De toekomst van buurtbeheer in Bleijendoek hangt nauw samen met de gebiedsuitbreiding tot de Noordflank. De schaal van dit nieuwe gebied is volgens betrokkenen meer geschikt voor een efficiënte en effectieve buurtbeheeraanpak. Voor de Noordflank zijn in het plan van aanpak 1994 de prioriteiten voor het komende jaar vastgesteld. Naast voortdurende aandacht voor criminaliteitspreventie, overlast en onveiligheidsgevoelens staan de (toenemende) werkloosheid en de samenlevingsproblemen (o.a. communicatie) tussen de autochtone en allochtone buurtbewoners centraal. Bij de openingsreceptie van buurtbeheer Noordflank, waar alle genodigden moesten aangeven wat hun bijdrage aan en verwachtingen van buurtbeheer zal zijn, werd weer eens duidelijk dat ook in het komende jaar het sleutelwoord 'samenwerking' is.

4 Staart-West

4.1 Inleiding

Staart-West is een kleine stedelijke buurt met ruim 2700 inwoners. Er staan ruim 1100 arbeiderswoningen, waarvan iets minder dan de helft meergezinswoningen. Driekwart van de woningen is een huurwoning. Voor aanvang van buurtbeheer werd de buurt gekenmerkt door een onevenwichtige bevolkingsopbouw naar etniciteit, hoge werkloosheid, een verpauperde aanblik, geweldadigheden, geluidsoverlast, vandalisme en een gebrek aan voorzieningen. Ter afronding van het evaluatietraject heeft op 22 juli 1993 een afsluitend gesprek plaatsgevonden met de buurtcoördinator in Staart-West en is een schriftelijke enquête gehouden onder de direct betrokkenen bij buurtbeheer in deze wijk²¹.

4.2 Buurtorganisatie

Organisatiestructuur

De organisatiestructuur buurtbeheer bestaat uit een buurtoverleggroep en diverse werk- of projectgroepen. De buurtoverleggroep (ook wel kerngroep genoemd) bestaat uit vertegenwoordigers van de meest bij buurtbeheer betrokken organisaties en komt één maal per maand bijeen. Halfjaarlijks is de buurtoverleggroep een groot overleg, waaraan (incidenteel) ook bewoners deelnemen. De buurtoverleggroep is langzaam uitgegroeid tot een afstemmingsgroep. Het 'eigenlijke werk' wordt gedaan door de werk- of projectgroepen (onder andere Buurtkrant, Reggestraat en Wijkwinkel).

Uit de tussenrapportage bleek, dat de organisatiestructuur door de betrokkenen positief werd beoordeeld. Voor verbetering vatbaar werd toen ondermeer genoemd de deelname van bewoners, de onheldere besluitvorming rond procedures, onduidelijkheid omtrent mandatering/budgettering en de lage prioriteit van buurtbeheer binnen enkele gemeentelijke diensten. In de afgelopen twee jaar heeft een duidelijke verbetering plaatsgevonden met betrekking tot de prioriteitstelling binnen diensten: buurtbeheer is inmiddels ingeburgerd in de gemeente. De deelname van bewoners aan de diverse buurtbeheeroverleggen is nog steeds beperkt, maar bij de uitvoering van concrete projecten zijn wel bewoners betrokken. Volgens betrokkenen gaat het hierbij wel vaak om dezelfde groep buurtbewoners en blijkt het lastig te zijn om hier nieuwe mensen bij te betrekken.

Faciliteiten

De belangrijkste faciliteit is ook hier het buurtbeheerkantoor, van waaruit de buurtcoördinator, evenals zijn administratieve kracht, opereert. Het buurtbeheerkantoor ligt centraal in de buurt en is bij de bewoners goed bekend. Tot eind 1992 kon er ook gebruik gemaakt worden van het buurtcentrum. Een brand heeft daar echter een eind aan gemaakt. Nu is het wachten op een multi-functioneel buurtcentrum, waarin onder andere ook buurtbeheer onderdak zal krijgen. Aan andere faciliteiten, zoals secretariële/administratieve ondersteuning, heeft het niet ontbroken. Wel geeft de coördinator aan dat de boekhoudkundige en financiële ondersteuning beter had kunnen zijn.

21 Van de in totaal 25 uitgezette vragenlijsten zijn er 10 geretourneerd (respons 40%).

Financiering

Als gevolg van de matige boekhoudkundige ondersteuning heeft de coördinator weinig inzicht gehad in geldstromen. Het geld is met name in de eerste anderhalf jaar van buurtbeheer gaan zitten. Daarna is veel met 'gesloten beurzen' geregeld. Achteraf beschouwd is volgens de buurtcoördinator wellicht teveel geld gestoken in personen en te weinig in concrete projecten. Van (structureel) geldgebrek is nauwelijks sprake geweest. De coördinator heeft jaarlijks de beschikking gehad over vijfduizend gulden aan handgeld, wat naar zijn mening voldoende was.

Informatie en communicatie

De informatie en communicatie tussen bewoners, diensten, instellingen enerzijds en buurtbeheer anderzijds heeft plaatsgevonden via de talrijke buurtoverleggen, buurtbeheerkranten, folders, buurtbezoeken van bestuurders, etc. Deze informatie- en communicatiestroom is sinds de start van buurtbeheer alleen maar breder en beter geworden. Alleen de communicatie met de bewoners is te eenzijdig gebleven. Ondanks voortdurende pogingen vanuit buurtbeheer, kwam er weinig respons van de bewoners. In de media is de berichtgeving over buurtbeheer positief geweest, hetgeen volgens de buurtcoördinator een belangrijke steun in de rug van buurtbeheer is geweest.

Veranderingen door buurtbeheer

Net als in de Bleijenhoek heeft buurtbeheer in Staart-West geleid tot een verbeterde samenwerking en afstemming tussen de verschillende diensten en instanties. Er is rondom buurtbeheer een 'kleine' buurtorganisatie ontstaan, die vanuit het perspectief van de buurt doorgaans efficiënter en effectiever werkt dan in de periode voor buurtbeheer.

Belangen en houdingen

De belangen voor de bij buurtbeheer in Staart-West betrokken (belangrijkste) partijen liggen voor de hand. Verhuurders willen een prettige woonomgeving voor hun huurders en natuurlijk zo weinig mogelijk leegstand en mutaties, de diensten willen een schone en leefbare buurt, de politie wil zo weinig mogelijk criminaliteit en de (meeste) bewoners tenslotte willen prettig wonen in een aantrekkelijke woonomgeving. Volgens de buurtcoördinator zijn deze doelstellingen voor een deel gerealiseerd.

Belemmerende en bevorderende factoren

Naast de meer algemene belemmerende factoren voor de buurtbeheerorganisatie, die in het voorgaande hoofdstuk zijn aangegeven, hebben in Staart-West met name het ontbreken van een aanspreekbare bewonersorganisatie en het gemis van een opbouwwerker remmend gewerkt op de ontwikkeling van buurtbeheer.

Als bevorderende factor geeft de buurtcoördinator aan, dat hij profijt heeft gehad van zijn politieafkomst. Het vertrouwd zijn met veel criminaliteitspreventieve maatregelen en het kennen van de daarvoor verantwoordelijke personen, heeft de implementatie en uitvoering van die maatregelen bevorderd.

Omgeving

Nadat in het eerste buurtbeheerjaar nauwelijks personele wisselingen in de buurtbeheergroep hebben plaatsgevonden, kan na drie jaar geconstateerd worden dat bijna de hele buurtbeheergroep is gewisseld. Het inwerken van nieuwe mensen en het opnieuw afstemmen van eerder gemaakte afspraken heeft veel aandacht van de buurtcoördinator opgeëist.

Participatie bewoners

Reeds eerder is aangegeven dat de participatie van bewoners in buurtbeheer marginaal is geweest. Bij de uitvoering van enkele concrete maatregelen zijn wel bewoners betrokken, maar binnen overlegorganen hebben bewoners zich nauwelijks laten zien. Het is niet gelukt om een bewonersplatform met een goede vertegenwoordiging in de buurtbeheergroep - één van de aanbevelingen uit de tussenrapportage 'Buurtbeheer en criminaliteitspreventie in Dordrecht' - te realiseren. Het gemis aan ondersteuning van een opbouwwerker heeft zich hier doen gelden. Volgens de buurtcoördinator en andere participanten in buurtbeheer weet naar schatting 80% van de buurtbewoners niet wat buurtbeheer precies inhoudt.

Participatie instanties

Na aanvankelijke scepsis tegenover en (mede daardoor) de lage prioriteit van buurtbeheer binnen diensten en instellingen in het eerste jaar kan aan het einde van het buurtbeheer-experiment geconstateerd worden dat buurtbeheer zijn plaats heeft verworven. De participatie van de diensten en instellingen is in het algemeen goed te noemen. Er wordt door de vertegenwoordigers van partijen actief deelgenomen aan overleggen en zij hebben momenteel meer bevoegdheden.

4.3 Criminaliteitspreventieve maatregelen

Het buurtbeheerplan voor Staart-West in 1990 bestond uit 27 maatregelen of activiteiten, waarvan 8 met betrekking tot criminaliteitspreventie, onveiligheid(sgevoelens) en vervuiling. In 1993 zijn dat, zonder de reeds afgeronde maatregelen, 23 respectievelijk 8 maatregelen en activiteiten. De ontwikkeling van de belangrijkste criminaliteitspreventieve maatregelen staat hieronder aangegeven.

- *Graveeractie:* Deze actie was één van de eerste maatregelen in Staart-West. De politie heeft in korte tijd aan alle 120 aanmelders een huisbezoek gebracht. De invloed van deze graveeractie op het aantal inbraken wordt niet groot geacht, maar de actie heeft wel goodwill gekweekt bij de bewoners.
- *Oud- en nieuwproject:* Aangezien tijdens de jaarwisseling traditioneel veel vernielingen in de buurt werden aangericht, is voor de jeugd een oud- en nieuwfeest georganiseerd in het buurthuis. Door de inzet van vrijwilligers kon het buurthuis openblijven tot 5 uur 's ochtends. Tijdens de jaarwisseling zijn in de buurt nauwelijks vernielingen gepleegd. Het project heeft in de jaren daarna geen vervolg kunnen krijgen, doordat het buurthuis in vlammen is opgegaan en geen vervangende ruimte voorhanden was.
- *Vandalismeronde:* deze structurele maatregel van het eerste uur behelst een tweewekelijks rondje door de buurt door een vertegenwoordiger van stadsreiniging en milieupolitie, de wijkagent en de teamleider van het buurtserviceteam. De teamleider vervult de laatste tijd de trekkersrol, die voorheen bij de buurtcoördinator lag. Het doel van de vandalismeronde is het opnemen en snel herstellen van schade door vandalisme in de buurt. Deze maatregel verloopt nog steeds naar tevredenheid.
- *Project Waalstraat:* een deel van de Waalstraat werd bewoond door personen die voor veel overlast zorgden (onder andere geluids- en drugsoverlast). Na lang onderhandelen heeft het Woningbedrijf de betreffende personen eruit gekregen en zijn de woningen (onder andere met de hulp van het buurtserviceteam) weer opgeknapt. Het heeft daarna nog lang geduurd tot de woningen weer verhuurd waren. Er rustte op de straat kennelijk toch een soort smet.
- *Afsluiten en verlichten brandgangen:* het afsluiten van brandgangen door middel van poorten is eind 1992 afgerond. Deze maatregel is in samenwerking met

bewoners en het buurtserviceteam uitgevoerd. Ondanks dat de deuren regelmatig openstaan, wordt de afsluiting van de brandgangen door de bewoners positief gewaardeerd. Het is niet duidelijk in hoeverre het aantal woninginbraken via de achterzijde door deze maatregel is verminderd. In het verlengde van de afsluiting van de brandpoorten is een verlichtingsmaatregel voorgesteld. Deze maatregel is niet uitgevoerd, omdat de huurders niet accoord gingen met de hoogte van de energiekosten die aan hen doorberekend zouden worden.

- *Leerstrafproject*: dit project is in samenwerking met de landelijke dienst BRES opgezet voor jongeren, die opgepakt waren voor inbraken, vernielingen en overlast. In plaats van het afleveren van oud gedrag lag het accent hierbij op het aanleren van nieuw gedrag. Niet door praten, maar door doen: sporten, snoeien en dergelijke. Aan dit project hebben vijf jongeren deelgenomen. Vier daarvan hebben het leerstrafproject afgerond. Het project is als succesvol bestempeld en heeft min of meer een vervolg gekregen in de aanpak stelselmatige daders²².
- *Speeltuinwerker*: omdat de speeltuin door vernielingen en gebrek aan toezicht geen uitnodigende speelplek voor de kinderen meer vormde, werd vanuit de banenpool een beheerder aangesteld. De komst van deze speeltuinwacht heeft er toe geleid, dat de speeltuin weer een aantrekkelijke plaats is geworden voor kinderen om te spelen. Er wordt in de speeltuin nu ook veel minder vernield.
- Verder is er in Staart-West nog een *RSLA-sportproject* opgezet en een *fitness-project* gestart. Voor het RSLA-sportproject bestaat momenteel weinig animo en het fitnessproject is stil komen te liggen vanwege de brand in het buurthuis.

4.4 Ontwikkeling criminaliteit in de buurt

Tabel 3: Aantal bij de politie geregistreerde delicten in de Staart-West in 1989, 1991, 1992 en 1993, alsmede de stijging/daling over de periode 1989-1993 (absoluut en procentueel²³)

Delict	1989	1991	1992	1993	periode 89-93	
					abs	%
fietsdiefstal	37	16	28	26	-11	-29,7%
diefstal brom-/snorfiets	19	6	16	10	-9	-47,4%
autodiefstal	5	12	13	15	+10	+200%
diefstal uit/vanaf auto	123	112	67	57	-66	-53,7%
woninginbraak	72	27	55	45	-27	-37,5%
diefstal portemonnaie	1	1	5	7	+6	+700%
overige diefstallen	75	61	72	86	+11	+14,7%
doorrijden na aanrijding	20	14	26	21	+1	+5,0%
vernielingen	31	15	22	52	+21	+67,7%
mishandeling/geweldsgebruik	11	9	10	21	+10	+90,9%
bedreiging	7	5	5	15	+8	+114%
overige delicten	32	76	64	21	-11	-34,4%
Totaal	433	354	383	376	-57	-13,2%

22 De aanpak stelselmatige daders is een initiatief waaraan de buurtcoördinator van Staart-West heeft deelgenomen. Deze aanpak is oorspronkelijk opgezet vanuit de buurtbeheerbuurten, maar is geleidelijk uitgegroeid tot een stedelijke aanpak.

23 Bij een klein aantal aangiften voor bepaalde delicten (vuistregel: minder dan 100) kunnen de bijbehorende percentages in positieve of negatieve zin een vertekend beeld opleveren.

De tabel laat zien, dat het totaal aantal *geregistreerde delicten* in de periode 1989 - 1993 met 57 is afgenomen, hetgeen een daling van 13% betekent. Opvallend is dat het aantal aangiften in 1991 lager is geweest dan bij de start en het einde van het experiment. Wanneer de delicten afzonderlijk worden beschouwd, dan blijkt in Staart-West tussen 1989 en 1993 met name het aantal woninginbraken, diefstal van (brom-/snor-)fiets en diefstallen uit auto's afgenomen te zijn. De andere aangiftecijfers geven net als voor de gehele gemeente Dordrecht een (soms forse) stijging te zien, waarbij met name de toename van de delicten bedreiging/mishandeling/geweldsgebruik zorgen baart.

Net als bij de Bleijenhoek ontbreken voor Staart-West ook gegevens over *onveiligheidsgevoelens*. Door de betrokkenen bij buurtbeheer worden onveiligheidsgevoelens echter nauwelijks als probleem genoemd. Dit betekent niet per definitie dat dergelijke gevoelens ontbreken. De wens van bewoners om brandpoortverlichting aan te laten brengen maakt dat duidelijk. Met betrekking tot *vervuiling* zijn er in Staart-West aansprekende resultaten geboekt. Door de komst van het buurtservice-team is de buurt zichtbaar schoner geworden. Ook slingeren er minder winkelwagentjes van een nabijgelegen supermarkt in de buurt rond. De buurtcoördinator betreurt het dat het schoonhouden van de buurt niet heeft geleid tot een mentaliteitsverandering bij de bewoners. De tijdelijke afwezigheid van het buurtservice-team in de tweede helft van 1992 maakte dat nog eens duidelijk. De buurt vervuilde in die periode in rap tempo.

4.5 Conclusies

Net als in Bleijenhoek heeft ongeveer eenderde van de maatregelen uit het buurtbeheerplan (rechtstreeks) betrekking op criminaliteitspreventie. De meeste criminaliteitspreventieve maatregelen zijn gedurende het eerste jaar buurtbeheer geïmplementeerd en uitgevoerd. Veel van deze maatregelen zijn inmiddels afgerond (graveeractie, leerstraatproject, project Waalstraat, afsluiting brandgangen) of leiden een voortkabbelend bestaan (RSL-A sportproject). De meerwaarde van het onderbrengen van criminaliteitspreventie bij buurtbeheer is in Staart-West gelegen in het benutten van het voor buurtbeheer opgebouwde netwerk. Daarnaast heeft het feit dat de buurtcoördinator vanuit de politie is gedetacheerd en zodoende bekend is met criminaliteitspreventie ertoe bijgedragen, dat in Staart-West voortvarend met preventie aan de slag is gegaan. Hoewel niet zo duidelijk als in Bleijenhoek is er toch ook in de Staart-West sprake van een daling van het totaal aantal aangiften, hetgeen met name veroorzaakt wordt door een afname van woninginbraak, diefstal uit/vanaf auto en diefstal van fiets/bromfiets/snorfiets. Met name de toename van het aantal geweldsdelicten en bedreigingen is verontrustend.

Het oorspronkelijke buurtbeheergebied Staart-West is uitgebreid met Staart-Oost. Voor buurtbeheer betekent dit weer een nieuwe impuls en uitdaging. Inmiddels is er al een preventieproject in de Verzetsheldenbuurt uitgevoerd. Belangrijke speerpunten voor 1994 zijn het wegnemen van tegenstellingen tussen de twee buurten en het opvijzelen van het voorzieningenniveau. Daarnaast blijft het wenselijk om ook het komende jaar gerichte aandacht te besteden aan criminaliteitspreventie en de aanpak van geweldsdelicten.

5 Oud-Krispijn

5.1 Inleiding

Oud-Krispijn is een buurt met circa 2700 woningen en 6600 inwoners en daarmee duidelijk groter dan Bleijendoek en Staart-West. Ongeveer 80% van de woningen is een huurwoning en iets meer dan de helft bestaat uit eengezinswoningen. De buurt telt relatief veel (langdurig) werklozen en kent een heterogene samenstelling van de bevolking. Verder is er sprake van verschillende leefstijlen die zich niet altijd even goed met elkaar verdragen. Voor aanvang van buurtbeheer werd de buurt gekenmerkt door problemen als criminaliteit, sociale onveiligheid, overlast en vervuiling, die zich in bepaalde gedeelten van de buurt manifesteren. Ter afronding van het evaluatie-traject heeft op 27 juli 1993 een afsluitend gesprek plaatsgevonden met de buurtcoördinator in Oud-Krispijn en is een schriftelijke enquête gehouden onder de direct betrokkenen bij buurtbeheer in deze wijk²⁴.

5.2 Buurtorganisatie

Organisatiestructuur

De organisatiestructuur in Oud-Krispijn heeft in het eerste jaar buurtbeheer bestaan uit een bewonersgroep en een 'ambtenaren'groep²⁵. In de daarop volgende jaren is gekozen voor één buurtbeheergroep, die eens in de twee maanden bijeenkomt. De ervaringen met de nieuwe structuur zijn in het algemeen goed te noemen. De buurtcoördinator fungeert nu niet meer als boodschappenjongen tussen beide overleggen en de confrontatie tussen bewoners en ambtenaren vindt directer plaats. De groep bestaat uit 30 à 40 personen en bewoners zijn goed vertegenwoordigd. Allochtone bewoners nemen echter niet deel aan het overleg. Naast de buurtbeheergroep opereren werkgroepen, die beleidsvoorbereidende en/of uitvoerende taken hebben. Gemiddeld zijn steeds zo'n zes werkgroepen (o.a. woningtoewijzing, Jozef Israëlsplein) actief.

Faciliteiten

Ook in Oud-Krispijn beschikt de buurtcoördinator over een buurtbeheerkantoor. Daar zit tevens de administratieve kracht. Bewoners bezoeken dit kantoor regelmatig, niet alleen met klachten, maar ook met voorstellen, ideeën en dergelijke. Buurtbeheer heeft steeds over voldoende faciliteiten kunnen beschikken.

Financiering

Volgens de buurtcoördinator is de financiering van projecten en maatregelen in Oud-Krispijn bepaald geen duidelijk plaatje gebleken. Niet alleen het inzicht in toegezegde financiën, maar ook het bijhouden van de uitgaven is lastig geweest. Nu een financieel controleur van de bestuursdienst zich bezig houdt met de boekhouding, is het financiële plaatje een stuk inzichtelijker geworden. Het handgeld van vijfduizend gulden is ook voor Krispijn voldoende geweest. Besteding heeft voornamelijk plaatsgevonden aan korte termijn activiteiten.

24 Van de in totaal 31 uitgezette vragenlijsten zijn er 14 geretourneerd (respons 45%).

25 Dit was destijds op verzoek van de bewoners. Zij wilden toen niet met ambtenaren rond één tafel. Na 1 jaar zagen de bewoners meer nadelen dan voordelen aan deze constructie en gaven dan ook hun fiat om beide overleggen samen te laten gaan.

Informatie en communicatie

In Oud-Krispijn is veel aandacht besteed aan het informeren van bewoners, participerende diensten/instellingen en belangstellenden over de activiteiten en ontwikkelingen in de buurt. Hierbij is gebruik gemaakt van de regelmatig verschijnende buurtbeheerkrant, berichten in buurt- en stadsbladen, bewonersavonden, informatie in de buurtbeheerkantoor, buurtgroepvergaderingen, jaarlijkse buurtbeheerdag etc. Buurtbeheer heeft bovendien een belangrijke rol gespeeld bij de communicatie tussen bewoners en het gemeentebestuur rond enkele ernstige ongeregelde zaken in de buurt (o.a. dodelijke steekpartij aan het Jozef Israëlsplein). De buurtbewoners zijn onmiddellijk geïnformeerd en daarna regelmatig op de hoogte gehouden van de genomen maatregelen. Mede hierdoor is het in deze periode betrekkelijk rustig gebleven in de buurt.

Over de communicatie tussen de verschillende bij buurtbeheer betrokken partijen lopen de meningen van de participanten uiteen. De leden van bewonerscommissies zijn van mening dat de communicatie in de buurtbeheergroep goed verloopt. Zij zien en waarderen het dat er naar hun geluisterd wordt. Van de kant van met name instanties komt echter het geluid dat de goodwill van veel partijen (waaronder ook de eigen organisatie) vaak 'struikelt' door besluiteloosheid. Vooral bij het aanpakken van complexe zaken blijkt dit nogal eens tot vertraging te hebben geleid.

Veranderingen door buurtbeheer

De belangrijkste verandering die buurtbeheer teweeg heeft gebracht is dat de integrale buurtbeheeraanpak na drie jaar breed is geaccepteerd en heeft geleid tot het meer betrokkenheid en inspanningen van diensten en instellingen. Verder heeft buurtbeheer bewerkstelligt dat beheerproblemen meer aandacht hebben gekregen van zowel het gemeentebestuur als het management van diensten en instellingen. Tenslotte geldt net als in Bleijendoek en Staart-West, dat ook in Oud-Krispijn een verbeterende samenwerking (op buurtniveau) tussen de verschillende diensten en instellingen tot stand is gekomen.

Belangen en houdingen

Over het algemeen is de houding ten opzichte van buurtbeheer onder alle participanten in Oud-Krispijn nog steeds positief. Dit betekent uiteraard niet dat ook de doelstelling van alle partijen gerealiseerd zijn. Zo vragen de buurtbewoners nadrukkelijk aandacht voor de veiligheids situatie in de buurt. Uit de aangiftecijfers (zie 5.4) en de ernstige incidenten in de buurt blijkt dat deze doelstelling nog niet bereikt is.

Belemmerende en bevorderende factoren

Na drie jaar buurtbeheer kan geconstateerd worden, dat remmende factoren als het onregelmatig bezoeken van buurtbeheervergaderingen, het gebrek aan beslissingsbevoegdheid en onduidelijkheid over de financiële inbreng van diensten, nauwelijks meer optreden. Buurtbeheer is geleidelijk volwassen geworden en begint bij steeds meer mensen te leven. Als meest bevorderende factor komt de bereidwilligheid van bewoners tot participatie in buurtbeheer in aanmerking. De aanwezigheid van bewonersorganisaties is daarin van groot belang geweest. Een andere bevorderende factor is het zeer uitgebreide buurtbeheernetwerk, dat in Oud-Krispijn tot stand is genomen. Door de buurtcoördinator worden nog twee zaken genoemd, die lastig vanuit buurtbeheer te beïnvloeden zijn, namelijk de hoge werkloosheid onder met name de Antilliaanse jongeren in de buurt en de aanwezigheid van meerdere woningcorporaties in de buurt, zodat veel meer overleg en afstemming nodig is. Hierdoor duurt de invoering van een relatief 'eenvoudige' maatregel als het plaatsen van brandpoorten in de ogen van de bewoners vaak te lang.

Participatie bewoners

In tegenstelling tot de twee andere besproken buurten is er in Oud-Krispijn wel sprake van participatie van bewoners in diverse overlegorganen. Dit komt doordat de bewoners in de buurt reeds georganiseerd waren in verschillende bewonersorganisaties. Helaas blijken deze bewonersorganisaties geregeld met elkaar in conflict te liggen, onder andere over de rol van het opbouwwerk. Een eerste poging van de buurtcoördinator om beide bewonersorganisaties samen te voegen tot één organisatie is hierdoor mislukt. Omdat buurtbeheer gebaat is met een goed georganiseerde bewonersorganisatie als gesprekspartner, is in een (meer serieuze) tweede poging een projectgroep aan de slag gegaan om één bewonersorganisatie te realiseren. Er zijn reeds intentieverklaringen en de verwachting is, dat de projectgroep in haar opzet zal slagen.

Participatie instanties

Oud-Krispijn heeft na drie jaar buurtbeheer in het algemeen niet te klagen over participatie van diensten en instellingen. De meer uitvoerende diensten, die reeds gewend zijn om projectgericht/wijkgericht te werken, lopen hierin voorop.

5.3 Criminaliteitspreventieve maatregelen

In de eerste plannen van aanpak voor Oud-Krispijn waren 28 maatregelen opgenomen, waarvan 7 min of meer betrekking hadden op criminaliteitspreventie. In 1993 zijn dat 35 respectievelijk 10 maatregelen. De ontwikkeling met betrekking tot de belangrijkste criminaliteitspreventieve maatregelen staat hieronder weergegeven.

- *Afsluiting brandgangen:* alle brandgangen van de vier sociale verhuurders zijn afgesloten door middel van poorten. Bewoners zijn van mening dat de veiligheid in de brandgangen daardoor is toegenomen. De verhuurders constateren minder schade aan schuren. Of de maatregel effect heeft gehad op het aantal inbraken aan de achterzijde van woningen, kan worden betwijfeld. De poorten staan 's nachts nog regelmatig open. Verlichtingsplannen voor de brandgangen zijn net als in Staart-West niet doorgedaan vanwege het kostenaspect.
- *Oud en Nieuwproject:* is vergelijkbaar met Staart-West, alleen dan breder opgezet. Naast een buurtfeest worden namelijk ook andere maatregelen getroffen, zoals het inzamelen van kerstbomen, het afwerken van bestrating en het leegmaken/aflichten van containers. Het project is een jaarlijks succes.
- *Sportmaatregelen (sport en criminaliteitspreventie):* in samenwerking met de landelijke dienst BRES en de coördinator criminaliteitspreventie zijn sportprojecten opgezet. De ervaring is dat jongeren goed worden bereikt en dat de projecten met name succesvol zijn in het terugdringen van vandalisme.
- *Aanpak problematiek Genestetstraat/ten Katestraat:* de problematiek is in deze twee straten spitst zich voornamelijk toe op een groep Antilliaanse jongeren, die voor overlast zorgen. Daarnaast zijn er ook problemen als leegstand, verkeersonveiligheid en criminaliteit. Voor dit gebied is een apart plan van aanpak opgesteld, waarin tal van maatregelen op uiteenlopend gebied aan bod komen. Omdat er veel verschillende partijen bij betrokken zijn (23!), heeft de voorbereiding veel tijd gekost. Inmiddels is de uitvoering van deze maatregelen ter hand genomen. Voor resultaten is het nog te vroeg. Zo ontbreekt nog een eigen ruimte voor Antilliaanse jongeren, terwijl dit als een voorwaarde is genoemd in het plan.
- *Beheer Jozef Israëlsplein:* na herinrichting van het plein houdt een pleinwachter toezicht op sportende en spelende kinderen. Een tweetal bewoners beheert de sportmaterialen, die door belangstellenden kunnen worden geleend. Resultaat

van de inspanningen op het plein is minder vervuiling en vernieling. Deze maatregel heeft veel positieve spin-off effecten gehad. Zo is er een vindplaatsgerichte jeugdhulpverlener gekomen, is de reclassering spreekuur gaan houden en is een stedelijke werkgroep 'ontregelde jeugd' ontstaan.

5.4 Ontwikkeling criminaliteit in de buurt

In tabel 4 staat de ontwikkeling met betrekking tot de criminaliteit in Oud-Krispijn weergegeven.

Tabel 4: Aantal bij de politie geregistreerde delicten in Oud-Krispijn in 1989, 1991, 1992 en 1993, alsmede de stijging/daling over de periode 1989-1993 (absoluut en procentueel²⁶)

Delict	1989	1991	1992	1993	periode 89-93	
					abs	%
fietsdiefstal	49	68	34	52	+3	+6,1 %
diefstal brom-/snorfiets	26	31	8	14	-12	-46,2 %
autodiefstal	1	8	14	11	+10	+1000 %
diefstal uit/vanaf auto	61	70	44	95	+34	+55,7 %
woninginbraak	151	151	238	101	-50	-33,1 %
diefstal portemonnaie	6	3	6	8	+2	+33,3 %
overige diefstallen	60	142	93	72	+12	+20,0 %
doorrijden na aanrijding	11	9	21	19	+8	+72,7 %
vernielingen	76	94	65	106	+30	+39,5 %
mishandeling/geweldsgebruik	23	23	30	42	+19	+82,6 %
bedreiging	11	11	8	29	+18	+164 %
overige delicten	44	92	38	22	-22	-50,0 %
Totaal	519	702	599	571	+52	+10,0 %

Uit tabel 4 blijkt, dat het totaal aantal *geregistreerde delicten* in de periode 1989 - 1993 is toegenomen met 52, hetgeen neerkomt op een stijging van 10%. Opmerkelijk is het grote aantal aangiften in 1991, hetgeen in dat jaar hoofdzakelijk toe te schrijven is aan een sterke toename van overige diefstallen, overige delicten en vernielingen. Met uitzondering van woninginbraak, diefstal van brom-/snorfiets en overige delicten valt er tussen 1989 en 1993 een stijging van het aantal aangiften voor vrijwel alle delicten waar te nemen. Wel is er in de jaren 1992 en 1993 een lichte daling van het totaal aantal aangiften ingezet ten opzichte van het 'topjaar 1991'. Het patroon is echter te grillig om hier op dit moment conclusies aan te kunnen verbinden.

Over *onveiligheidsgevoelens* zijn geen objectieve gegevens beschikbaar. Volgens de buurtcoördinator zijn deze gevoelens, zeker op een aantal plaatsen in de buurt waar (herinrichtings-)maatregelen genomen zijn, wel minder geworden. Ook een woningbouwcorporatie geeft aan dat bewoners minder signalen geven over onveilig-

26 Bij een klein aantal aangiften voor bepaalde delicten (vuistregel: minder dan 100) kunnen de bijbehorende percentages in positieve of negatieve zin een vertekend beeld opleveren.

heidsgevoelens. Dit zou betekenen dat gestegen aangiftecijfers en geen wezenlijke vermindering van de problematiek (zie hierna) niet automatisch inhoudt dat onveiligheidsgevoelens (daardoor) ook toenemen. Mogelijk ervaren de bewoners van Oud-Krispijn hun buurt veiliger doordat buurtbeheer actief is op het gebied van criminaliteitspreventie.

De *vervuiling* in Oud Krispijn is nog wel aanwezig, maar zichtbaar minder dan voor aanvang buurtbeheer. Aan deze vermindering heeft het buurtserviceteam dat in de buurt opereert zeker zijn steentje bijgedragen. Vervuiling concentreert zich nu voornamelijk rond de vuilcontainers.

Zoals in de tussenrapportage staat weergegeven, waren de belangrijkste vijf buurtproblemen na één jaar buurtbeheer in afnemende volgorde criminaliteit/sociale onveiligheid, Antillianenproblematiek, vervuiling, overlast (o.a. verkeer/cafetaria) en werkloosheid. Deze problemen waren volgens de betrokkenen in dat ene jaar eerder toegenomen dan afgenomen. Na drie jaar buurtbeheer zien de betrokkenen als belangrijkste problemen, wederom in afnemende volgorde, criminaliteit/vandalisme, discriminatie/integratie, werkloosheid, Antillianenproblematiek en vervuiling. Ten opzichte van drie jaar geleden zijn deze problemen volgens de meeste betrokkenen gelijkgebleven. Wanneer beide problemenlijsten worden vergeleken, dan blijkt dat criminaliteit en vandalisme onveranderd het belangrijkste probleem is in de buurt. De Antillianenproblematiek wordt als minder erg beschouwd. De ruime aandacht hiervoor door buurtbeheer heeft daar zeker toe bijgedragen. Daarnaast zijn betrokkenen deze problematiek waarschijnlijk breder gaan zien, getuige de vermelde ernst van de problematiek inzake integratie/discriminatie van allochtonen. Tenslotte wordt vervuiling door de betrokkenen minder als probleem gezien en maakt men zich nu meer zorgen over de (gestegen) werkloosheid.

5.5 Conclusies

Criminaliteitspreventie is ook in Oud-Krispijn goed ingebed in het totale buurtbeheerbeleid. Ongeveer 25 tot 30 procent van de maatregelen heeft rechtstreeks betrekking op criminaliteitspreventie. De implementatie en uitvoering van de maatregelen is over het algemeen goed verlopen. Hoewel de criminaliteitspreventieve maatregelen in de periode 1989 -1992 niet hebben geleid tot een afname van de criminaliteit in de gehele buurt, zijn er volgens de betrokkenen op kleinere schaal wel successen geboekt. Zo is de problematiek rond het Jozef Israëlsplein inmiddels duidelijk verminderd. Een aantal maatregelen vergt volgens betrokkenen ook een langere adem. Er wordt bijvoorbeeld veel verwacht van het integrale Antillianenproject, dat pas kort geleden echt van start is gegaan. Het onderbrengen van criminaliteitspreventie bij buurtbeheer heeft in Oud-Krispijn met name het voordeel opgeleverd dat geprofiteerd kon worden van het uitgebreide buurtbeheernetwerk. Deze meerwaarde heeft in Oud-Krispijn echter vooralsnog niet geleid tot een vermindering van de criminaliteit.

6 Conclusies

6.1 Algemeen

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies gepresenteerd uit de evaluatie van het experiment 'buurtbeheer en criminaliteitspreventie' in Dordrecht. Gedurende de periode 1990-1993 is in de buurten Bleijendoek, Staart-West en Oud-Krispijn ervaring opgedaan met de aanpak van criminaliteit, onveiligheid en overlast binnen het kader van integraal buurtbeheer. Hiervoor is een meerjarige subsidie verkregen van het ministerie van Justitie (Directie Criminaliteitspreventie). De procesevaluatie is verzorgd door Van Dijk, van Soomeren en Partners (DSP) en de kwantitatieve gegevens voor de drie wijken (onder andere de politiecijfers over geregistreerde delicten) zijn op een rijtje gezet door het Sociaal Geografisch Bureau (SGB) van de gemeente Dordrecht.

6.2 Beoordeling van het Dordtse buurtbeheermodel

De ervaringen met buurtbeheer in de drie experimentele wijken zijn over het geheel genomen positief. Er is meer zicht op de specifieke problemen en knelpunten in de wijken en betere mogelijkheden om hier snel en flexibel op in te spelen. De buurtcoördinatoren spelen hierbij een cruciale rol door hun voortdurende aanwezigheid in de buurt (signalering), hun rechtstreekse contacten met buurtbewoners en werkers (herkenbaarheid) en de mogelijkheid om zaken op elkaar af te stemmen en te stimuleren (coördinatie). Zeker zo belangrijk is de gerichte inzet van menskracht en middelen in de wijk vanuit de vakdiensten. De constatering vanuit buurtbeheer is dat de samenwerking met en het draagvlak binnen de diensten in de loop van de drie jaren duidelijk versterkt is. De diensten zijn steeds meer gaan inzien dat een gerichte aanpak van de problematiek in deze wijken alleen mogelijk is door meer wijkgericht te gaan werken. Zowel de ervaringen vanuit de buurtbeheerpraktijk als de sterke politieke betrokkenheid hebben dit proces positief beïnvloed.

6.3 Betrokkenheid van buurtbewoners

De betrokkenheid van bewoners bij buurtbeheer verschilt nogal per buurt. In Oud-Krispijn is sprake van een actieve bewonersparticipatie, terwijl dit in Staart-West en Bleijendoek veel minder het geval is. Zonder de inzet van de buurtcoördinator Oud-Krispijn op dit vlak tekort te doen, blijkt evenzeer dat in deze buurt vanouds een sterkere bewonersorganisatie bestaat. Wanneer dit niet het geval is (zoals in de beide andere buurten), leert de praktijk dat het ook niet eenvoudig is om bewoners actief bij buurtbeheer te betrekken. In Dordrecht wordt de prioriteit niet gelegd bij het betrekken van bewoners bij buurtbeheervergaderingen, maar veel meer bij het actief inschakelen van bewoners bij concrete, kleinschalige projecten. Dit betekent echter wel dat de buurtcoördinator veel meer een intermediaire rol vervult en mensen in de buurt rechtstreeks moet aanspreken. In de praktijk blijkt dat buurtbewoners een dergelijke benadering waarderen en de inzet vanuit buurtbeheer positief beoordelen. Aan de andere kant moet de buurtcoördinator in de richting van bewoners ook vaak uitleggen dat niet alle problemen zo snel en gemakkelijk aan te pakken zijn. Vooral wanneer zaken op stedelijk niveau aangekaart moeten

worden (alternatieve oplossingen, andere inzet van menskracht, aanvullende financiering etc), vereist dit meestal een langere voorbereidingstijd. Soms is dit frustrerend, maar meestal tonen bewoners hier wel begrip voor. De indruk van de buurtcoördinatoren is, dat het vertrouwen in 'de gemeente' onder de bewoners van de buurtbeheergebieden is toegenomen.

6.4 Criminaliteitspreventie via buurtbeheer

In de praktijk van de buurtbeheerwijken blijkt criminaliteitspreventie een belangrijk onderdeel te vormen van de brede integrale aanpak²⁷. Niet alleen omdat er via de rijkssubsidie extra middelen beschikbaar waren, maar ook omdat bewoners veel belang hechten aan een veilige buurt. Criminaliteit, onveiligheid en overlast blijken ook voor de bewoners telkens weer belangrijke items te vormen. Gedurende drie jaren is in de buurtbeheergebieden relatief veel aandacht besteed aan deze problematiek. Er zijn onder andere fysieke maatregelen genomen, zoals het afsluiten van brandgangen, het verbeteren van hang/sluitwerk en het schoonhouden van de woonomgeving (met name via BST's). Daarnaast is er geleidelijk meer aandacht gekomen voor een sociaal-preventieve aanpak, zoals het RSLA-sportproject, Oud- en Nieuwactiviteiten en het huiskamerproject. Een belangrijke bijdrage van buurtbeheer is bovendien geleverd aan het aanpakken van specifieke brandhaarden, zoals het Josef Israelsplein, de Genestetstraat en de Waalstraat. In de praktijk is er een goede samenwerking geweest met de wijkagenten en de opbouwwerker, die specifiek voor criminaliteitspreventieve maatregelen is aangesteld. Vanuit buurtbeheer zijn er enkele kanttekeningen te plaatsen bij de aanpak van criminaliteitspreventie op buurtniveau:

- Voor een effectieve preventie is meer nodig dan het uitvoeren van wijkgerichte projecten op dit vlak. Er zal structureel meer aandacht moeten komen voor preventie binnen het reguliere beleid (onderwijs, jongerenwerk, migrantenwerk, arbeidsbemiddeling, woningtoewijzing, reiniging, stedebouw etc). Wanneer deze beleidsmatige inkadering ontbreekt, blijft buurtbeheer niet meer en niet minder dan het blussen van wijkbrandjes.
- Niet alle criminaliteit en aanverwante overlast is op wijkniveau aan te pakken. In een aantal gevallen is een stedelijke (of regionale) aanpak vereist. Een goed voorbeeld is de individuele aanpak van stelselmatige daders, waarbij justitie, politie en reclassering nauw samenwerken. Minder geslaagde voorbeelden zijn de pogingen om de acceptatie van drugsoverlast in de wijken te vergroten en om de jeugdhulpverlening meer gecoördineerd te laten plaatsvinden.
- Er dient zoveel mogelijk voorkomen te worden dat de aanpak van overlast en criminaliteit in de ene wijk leidt tot verplaatsing hiervan naar een andere wijk.

6.5 Resultaten

De resultaten van de aanpak 'buurtbeheer en criminaliteitspreventie' in de afgelopen drie jaren, kunnen slechts beoordeeld worden aan de hand van de aangiftecijfers bij de politie en de indrukken van betrokkenen. Het is duidelijk dat aan beide informatiebronnen de nodige bezwaren kleven. De politiecijfers geven voor veel delicten, zoals fietsdiefstal en vernieling, een vertekend beeld door de lage

27 In dit kader wordt in Dordrecht uitgegaan van de 'vijf W's van buurtbeheer', namelijk wonen, werken, weten, welzijn en wetten. Onder 'wetten' wordt verstaan het handhaven van maatschappelijke en sociale gedragsregels, het tegengaan van overlast en het bestrijden van de criminaliteit

aangiftebereidheid en geven geen inzicht in de onveiligheidsgevoelens en overlast. De indrukken van betrokkenen vormen niet meer dan een subjectieve inschatting van de veiligheidssituatie in de wijk. Het voorstel aan het begin van het project om deze gegevens aan te vullen met een peiling onder buurtbewoners is niet overgenomen. Desondanks kan op basis van de beschikbare gegevens een globale inschatting gemaakt worden van de ontwikkeling van de criminaliteit in de drie buurten.

In tabel 5 zijn de aangiftecijfers van de politie gedurende de periode 1989-1993 weergegeven voor de drie buurtbeheerwijken en de gemeente. Vervolgens is in tabel 6 een overzicht gegeven van de ontwikkeling van de geregistreerde delicten in de periode 1989-1993.

Tabel 5: Aantal bij de politie geregistreerde delicten in 1989, 1991, 1992 en 1993 en de stijging/daling over de periode 1989-1993 (absoluut en procentueel) voor de buurtbeheergebieden en de gemeente.

Aantal aangiften	1989	1991	1992	1993	periode 89-93 abs	%
Dordrecht	12718	13079	12611	12176	-542	-4,3%
Bleijendoek	776	500	470	448	-328	-42,3%
Staart-West	433	354	383	376	-57	-13,2%
Oud-Krispijn	519	702	599	571	+52	+10,0%
3 buurtbeheerwijken	1728	1556	1452	1395	-333	-19,3%

Tabel 6: Relatieve stijging of daling van bij de politie geregistreerde delicten in de periode 1989-1993 in Dordrecht en de drie buurtbeheerwijken

Delict	Dordrecht	Bleijenh.	Staart-W.	O.-Krispijn
fietsdiefstal	-	-	-	0
diefstal brom-/snorfiets	+	0	-	-
autodiefstal	++	--	++	++
diefstal uit/vanaf auto	+	-	--	++
woninginbraak	-	--	-	-
diefstal portemonnaie	++	++	++	+
overige diefstallen	-	-	+	+
doorrijden na aanrijding	+	++	0	++
vernielingen	0	--	++	+
mishandeling/geweldsgebruik	+	-	++	++
bedreiging	++	+	++	++
overige delicten	-	--	-	--
Totaal	0	-	-	+

Index: ++ = stijging van 50% en meer
 + = stijging van 10% tot 50%
 0 = tussen -10% en +10%
 - = daling van -10% tot -50%
 -- = daling van -50% en meer

Uit tabel 5 blijkt dat het aantal geregistreerde delicten in Dordrecht over de periode 1989-1993 met ruim 4% is afgenomen. Ook in Staart-West en Bleijendoek is het aantal aangiften in deze periode verminderd, met respectievelijk 42% en 13%. In Oud-Krispijn is het aantal aangiften daarentegen met 10% gestegen.

Dit betekent overigens niet dat de laatste wijk onveiliger is dan de twee eerstgenoemde wijken, die immers beduidend kleiner zijn. Het (gemiddelde) risico in 1993 om slachtoffer te worden van een misdrijf is in Dordrecht 11%, in Bleijendoek 20%, in Staart-West 14% en in Oud-Krispijn 9%. Hieruit blijkt dat met name in de wijken met het hoogste criminaliteitsniveau het meeste succes is geboekt met de aanpak hiervan. Tegelijkertijd betekent dit dat in Oud-Krispijn, waar het slachtofferrisico per inwoner al lager ligt dan in geheel Dordrecht, het natuurlijk ook lastiger is om aansprekende resultaten te boeken.

Over de gezamenlijke buurtbeheergebieden is het totaal aantal aangiften tussen 1989 en 1993 met 19% afgenomen. Hiermee ligt het slachtofferrisico per inwoner van de gezamenlijke gebieden in 1993 (12%) nog maar een fractie hoger dan het slachtofferrisico per inwoner van Dordrecht (11%). Op basis van deze cijfers kan dan ook worden geconcludeerd dat de aanpak van criminaliteit via buurtbeheer in Dordrecht een succes is geworden.

Opvallend is de daling van het aantal woninginbraken (zowel stedelijk als in de buurtbeheergebieden), hetgeen naar alle waarschijnlijkheid het gevolg is van de gecombineerde aanpak van stelselmatige daders, verbetering van hang- en sluitwerk en afsluiten van brandpoorten. Een verontrustende ontwikkeling is daarentegen de toename van het aantal bedreigingen, mishandeling/geweldsgebruik en diefstal van portemonnaie. Aan de bestrijding van deze delicten is tot nog toe weinig tot geen aandacht besteed binnen buurtbeheer.

De indruk van de buurtcoördinatoren en andere betrokkenen is dat het gevoel van onveiligheid in Bleijendoek en Oud-Krispijn iets verminderd is. In de Staart-West werd de subjectieve veiligheid niet als probleem genoemd. De vervuiling is in Staart-West en Oud-Krispijn effectief aangepakt door de inzet van de buurtserviceteams. In Bleijendoek is tot nog toe geen buurtserviceteam actief geweest en blijkt de vervuiling onverminderd een bron van ergenis te zijn.

6.6 Eindconclusie

De probleemstelling, die aan dit onderzoek ten grondslag heeft gelegen, kan positief beantwoord worden. De aangiftecijfers en ervaringen in de drie Dordtse buurtbeheergebieden maken duidelijk dat deze aanpak vooral in achterstandsbuurtten een goede structuur kan bieden voor een integrale aanpak van criminaliteit, overlast en onveiligheid op wijkniveau. Als succesfactoren kunnen worden aangemerkt: voortdurende signalering ter plekke, grotere bekendheid in en met de buurt, betere relatie met bewoners en snellere/effectievere samenwerking en afstemming tussen allerlei beheerders. Er zijn echter ook beperkingen: criminaliteitspreventie kan niet alleen via een wijkgerichte, projectmatige aanpak worden aangepakt. De basisvoorwaarden voor een effectieve preventie dienen vooral in het reguliere stedelijke beleid te worden verankerd. Dit geldt zowel voor gemeentelijke diensten en instellingen als voor politie en justitie. Pas wanneer er een goede afstemming bestaat tussen stedelijk beleid en buurtbeheer kan de veiligheidssituatie in dit type buurten structureel verbeterd worden. Een goed voorbeeld hiervan is de succesvolle aanpak van woninginbraken. De criminaliteitscijfers over de experimentele

periode laten zien, dat op onderdelen snelle resultaten kunnen worden geboekt. Voor verbetering en instandhouding van de veiligheid over de gehele linie is echter noodzakelijk, dat via buurtbeheer de vinger aan de pols wordt gehouden en ook op langere termijn een continue inzet kan worden geleverd. Het aanpakken van criminaliteit in dit type buurten moet niet beschouwd worden als een tijdelijke inhaalslag, maar vereist voortdurende aandacht en actie. Uiteraard kunnen prioriteiten en personele/financiële inzet in de loop van de tijd en per buurt worden aangepast.

6.6 Aanbevelingen

Op basis van de uitkomsten van het evaluatie-onderzoek, worden enkele aanbevelingen geformuleerd voor de toekomstige aanpak in de Dordtse wijken.

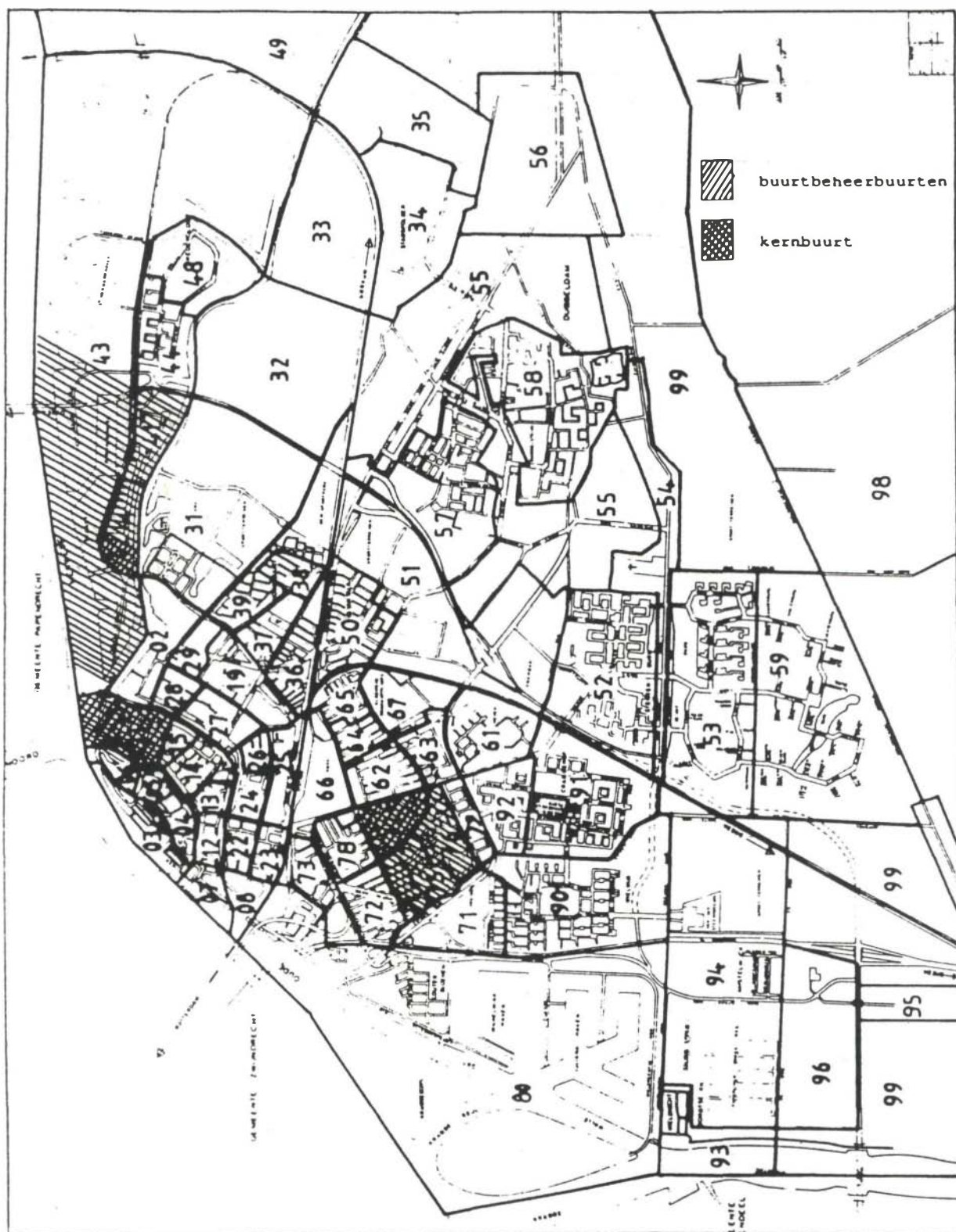
- 1 In de buurtbeheerwijken continueren van de integrale aanpak, waarbij een gerichte aanpak van criminaliteit, onveiligheid en overlast een belangrijk speerpunt blijft. Hierbij dient meer aandacht te worden besteed aan een nauwgezette analyse van het veiligheidsbeeld en monitoring van de ontwikkelingen per buurt. Dit kan expliciet aan de orde komen bij de ontwikkeling van een wijkveiligheidsplan. De presentatie en uitvoering van een dergelijk plan dient zoveel mogelijk geïntegreerd te blijven in de buurtbeheeraanpak.
- 2 In het stedelijk veiligheidsbeleid rekening (blijven) houden met de veiligheidssituatie in de wijken. Met name de daderaanpak vergt een stedelijke (of soms zelfs regionale) coördinatie. De buurtserviceteams en de stelselmatige daderaanpak zijn goede voorbeelden van stedelijke projecten, die rechtstreeks effect hebben gehad op de leefbaarheids- en veiligheidssituatie in de directe woonomgeving. Anderzijds hebben ook preventie-maatregelen in de wijken een positieve invloed op het stedelijke criminaliteitsbeeld. Deze samenhang dient bij de ontwikkeling van een integraal veiligheidsbeleid centraal te staan.
- 3 In algemene zin werken aan een synthese van de huidige buurtbeheeraanpak (primair bottom-up) en het in ontwikkeling zijnde 'wijkgericht werken' (primair top-down). De sterke kanten van beide werkwijzen kunnen gezamenlijk leiden tot een effectief gemeentelijk beleid, waarbij stedelijke en wijkgerichte maatregelen elkaar versterken. Uiteraard kunnen intensiteit en richting van de gemeentelijke inzet per wijk verschillen, al naar gelang de mate van bestuurlijke prioriteit voor een bepaalde wijk.
- 4 De positie en betrokkenheid van bewoners binnen buurtbeheer en wijkgericht werken verdient nadere aandacht. Het onderscheid tussen de bewoners als consument van overheidsdiensten (bijv. beoordeling van de vuilophaal) en als producent van haar eigen welzijn (bijv. zelfwerkzaamheid en zelfredzaamheid) kan hierbij een goed startpunt vormen²⁸. Hierbij dient expliciet aandacht te worden besteed aan (mogelijke) verschillen tussen allochtone en autochtone buurtbewoners²⁹.

28 Zie de lezing "Van intensive care naar pleisters plakken?" van Paul van Soomeren tijdens de miniconferentie over wijkveiligheid in Dordrecht.

29 Zie de onlangs verschenen rapportage 'Allochtonen en wijkbeheer' in de gemeente Rotterdam.

- 5 Buurtbeheer en wijkgericht werken vergen niet alleen een andere manier van werken van ambtenaren, maar ook van het politiek bestuur. Hierbij gaat het om het verkleinen van de afstand tussen burgers en bestuur en het vergroten van de invloed van burgers op de politieke besluitvorming. In diverse steden zijn ervaringen opgedaan met bestuurlijke vernieuwing, hetgeen geleid heeft tot experimenten met wijkwethouders in Deventer, de wijkcommissies in Utrecht en de referenda in Amsterdam en Leiden. Het verdient aanbeveling om in het verlengde van buurtbeheer/wijkgericht werken ook in Dordrecht de mogelijkheden voor bestuurlijke vernieuwing nader onder de loep te nemen.
- 6 Buurtbeheer en wijkgericht werken vereisen meer zicht op de beoordeling door bewoners van hun eigen leefomgeving. Aangezien slechts een beperkt deel van de bewoners participeert in buurtoverleggen, is het noodzakelijk om dergelijke informatie langs andere weg te verkrijgen. Een goede mogelijkheid is het uitvoeren van een periodiek buurtonderzoek of een leefbaarheidsmonitor onder bewoners. Deze informatie is niet alleen van belang voor de prioriteitsstelling, maar ook voor een gerichte beoordeling van de opbrengsten van buurtbeheer/wijkgericht werken. De meningen en oordelen van bewoners vormen een belangrijke aanvulling op de statistische wijkinformatie, zoals in de rapportages 'Profiel van de buurt' wordt weergegeven.

Bijlage 1:
Plattegrond Dordrecht met 'oude' buurtbeheergebieden

Bijlage 2: Financieel overzicht

In onderstaande tabel staat weergegeven hoe de beschikbare gelden (subsidies) voor drie jaar buurtbeheer waren begroot alsmede daadwerkelijk zijn aangewend. De kosten (x fl 1.000,-) hebben betrekking op de periode 1991 tot en met 1993.

Kostenpost	begroot	uitgegeven
1 Informatie/signalering	55	55
- jaarlijkse meting SGB		
- buurtbeheer signaleringssysteem		
2 Criminaliteitspreventie	230	270
- slachtoffergericht		
- dadergericht		
3 Onveiligheidsgevoelens (wordt bekostigd uit andere budgetten)	p.m.	75
4 Werkgelegenheid en criminaliteitspreventie	435	260
- extra toezicht		
- buurtserviceteams (BST)		
5 Sociale controle	15	4
- publieksactiviteiten en kadertraining		
6 Ondersteuning/coördinatie	60	134
7 Evaluatie	105	105
Totaal	900	900

ad 1. Conform afspraken.

ad 2. Veel aandacht is besteed aan de opvang van jongeren rond overlast in de Oud- en Nieuwjaarsnacht. Verder valt hieronder de opvang van de oudere jeugd in de buurten Oud-Krispijn en Bleijendoek in het kader van de dadergerichte aanpak van BRES. Het project stelselmatige daders is uit andere financieringsbronnen bekostigd.

ad 3. Hoewel deze post p.m. geraamd was, bleek het nodig om de burgers uit de wijken te ondersteunen bij hun vraag naar verbetering van onveilige situaties. Er is gemiddeld fl. 25.000,- uitgegeven per buurt. Het betreffen voornamelijk fysieke maatregelen. Deze bijdrage kon vaak net de doorslag geven voor realisering van de maatregelen. In totaal is op dit onderdeel ongeveer fl. 400.000,- uitgegeven.

ad 4. Bijdrage aan de bekostiging van de BST's is beperkt tot fl. 200.000,- in deze periode.

ad 5. Geen opmerkingen.

ad 6. Het bleek noodzakelijk extra professionele capaciteit in te huren voor het oplossen van van criminaliteitsproblemen in de buurten. Er is één formatieplaats opbouwwerk ingehuurd, waarvan een gedeelte van het salaris ten laste kwam van dit budget.

ad 7. Conform afspraken.

Bijlage 3: Publicatie-overzicht

Deze rapportage maakt deel uit van een serie publikaties over criminaliteitspreventie en buurtbeheer. Het betreft buurtbeheerprojecten die door de Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie zijn gesubsidieerd en door Van Dijk, Van Someren en Partners worden geëvalueerd.

Reeds verschenen publikaties:

- * *Preventie en Buurtbeheer; Criminaliteitspreventie op wijk en buurniveau*
J. de Waard en P. de Savornin Lohman (met medewerking van K. Blits, H. Bruinink, T. Eijken, M. van der Gugten, R. van Overbeeke, P. van Someren en Marjan Wijn), (voormalig) Bureau Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven, Den Haag, juni 1991
(68 pagina's)
- * *Buurtbeheer en criminaliteitspreventie in Dordrecht, rapportage 1e fase (medio 1990 - medio 1991)*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Dordrecht, december 1991
(42 pagina's)
- * *Voormeting projecten criminaliteitspreventie via buurtbeheer*
R. van Overbeeke en P. van Someren, Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie, Den Haag, oktober 1992
(30 pagina's)
- * *Uitgebreide rapportage: Resultaten van de vragenlijst - behorend bij het rapport Voormeting projecten criminaliteitssprentie via buurtbeheer*
R. van Overbeeke en P. van Someren (met medewerking van H. Bruinink), Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie, Den Haag, oktober 1992
(122 pagina's)
- * *Project 'Preventief Buurtbeheer' in de Diamantbuurt (stadsdeel De Pijp), rapportage 1e fase (medio 1991 - medio 1992)*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Amsterdam, juli 1992
(25 pagina's + bijlage)
- * *Project 'Preventief Buurtbeheer' in de Smaragdbuurt (stadsdeel De Pijp), rapportage 2e fase (medio 1992 - medio 1993)*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Amsterdam, december 1993
(14 pagina's + bijlage)
- * *Project 'Preventief buurtbeheer' in de Van der Pekbuurt (stadsdeel Noord), rapportage 1e fase (eind 1990 - medio 1992)*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Amsterdam, november 1992
(34 pagina's)

- * *Project 'Preventief Buurtbeheer' in de Van der Pekbuurt (stadsdeel Noord), rapportage 2e fase (medio 1992 - medio 1993)*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Amsterdam, december 1993
(30 pagina's + bijlage)
- * *Aanpak stelselmatige daders in Dordrecht: Een stok achter de deur!*
H. Bruinink en E. Lagendijk, gemeente Dordrecht, januari 1994
(13 pagina's)
- * *Buurtserviceteams in Dordrecht: Twee vliegen in één klap!*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Dordrecht, januari 1994
(13 pagina's)
- * *Eindrapport Buurtbeheer en criminaliteitspreventie in Dordrecht 1990 - 1993*
H. Bruinink, M. van der Gugten en P. van Soomeren, gemeente Dordrecht, maart 1994
(32 pagina's + bijlagen)

Binnenkort verschijnt nog:

- * *Eindrapport Preventief buurtbeheer in Amsterdam 1990 - 1993*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Amsterdam, juni 1994
- * *Eindrapport projecten criminaliteitspreventie via buurtbeheer*
R. van Overbeeke en P. van Soomeren, Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie, Den Haag, najaar 1994

Meer informatie?

- # Stafafdeling Informatievoorziening van de Directie Criminaliteitspreventie
de heer J. de Waard (documentalist), telefoon: 070 - 3706555
- # Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV
genoemde auteurs, telefoon: 020 - 6257537
- # Nieuwsbrief van het Landelijk Platform Buurt- en wijkbeheer
uitgever: Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV
mevrouw M. Vos, telefoon: 020 - 6257537